

België-Belgique
P.B.
WILRIJK 1
8/5124

rAntGroen

P106235 - Driemaandelijks tijdschrift van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen - juli - augustus - september 2008 - jaargang 7 nr. 27

© Rudy Vansevenant

natuurpunt
Zuidrand Antwerpen

www.zuidrand.be

AFZENDER en VU:
Guido Callaerts
Frans De Cortlaan 42
2610 Wilrijk
Afgiftekantoor Wilrijk 1

Bestuursleden en coördinatoren

Hugo Waeterschoot, Voorzitter en Coörd. Beleidswerkgroep
Groenstraat 59, 2540 Hove
03/455 22 12 - waeterschoot@euronickel.org

Jos Daniels, Secretaris
Archimedeslaan 4, 2650 Edegem
03/458 02 02 - jos.daniels@versateladsl.be

Peggy Beers, Conservator Fort 7
Prins Boudewijnlaan 37, bus 5, 2600 Berchem
0485/52 81 25 - beerske@yahoo.com

Guido Callaerts, Penningmeester en Coörd. Behaagactie
Frans De Cortlaan 42, 2610 Wilrijk
03/828 11 03 - callaertsguido@versateladsl.be

Nancy Geldhof, Coördinator Educatieve werkgroep
Hollebeekstraat 192, 2660 Hoboken
0485/85 13 64 - nancy.geldhof@telenet.be

Catherine Vandercruyssen, Coördinator Cursussen & rAntGroen
Koningin Astridlaan 106, 2550 Kontich
03/288 81 07 - cvdx@telenet.be

Ronny Deckers, Coördinator Studie
Orchideeënstraat 69, 2610 Wilrijk
0485/55 45 31 - ronald.deckers@telenet.be

Johan De Ridder, Mede-conservator Fort 7
Prins Boudewijnlaan 37, bus 5, 2600 Berchem
0485/91 13 86 - johan.deridder3@telenet.be

Hilde Vangrunderbeek, Coördinator Agenda & Activiteitenadministratie
Beekboshoeck 202, 2550 Waarloos
015/32 08 05 - hildevangrunderbeek@skynet.be

Bob Gabriels, Webmaster
Vandenpereboomstraat 9, 2140 Borgerhout
bob.gabriels@telenet.be

Lucy de Nave
Jan Van Rijswijklaan 277, 2020 Antwerpen
03/237 99 25 - lucy.denave@antwerpen.be

Veerle De Saedeleer
Elsenborghlaan, 2650 Edegem
0499/73 71 92 - vee_saddler@yahoo.co.uk

Redactie rAntGroen

Graag uw teksten zenden naar:
Verslagen:
André De Mul, Lucas Henninckstraat 41, 2610 Wilrijk
03/828 70 32 - andre-de-mul@telenet.be

Agenda:
Hilde Vangrunderbeek, Beekboshoeck 202, 2550 Waarloos
015/32 08 05 - hildevangrunderbeek@skynet.be

Waarnemingen:
Gilbert Van Ael, Antwerpsesteenweg 243, 2660 Hoboken
03/827 05 10 - gilbert.van.ael@telenet.be

Fort 7-nieuws:
Johan De Ridder, Prins Boudewijnlaan 37, bus 5, 2600 Berchem
0485/91 13 86 - johan.deridder3@telenet.be

Overige:
Catherine Vandercruyssen, Koningin Astridlaan 106, 2550 Kontich
03/288 81 07 - cvdx@telenet.be

Vormgeving:
Guido Van Boeckel, Bertin Pilsstraat 20, 2640 Mortsel
03/455 92 79 - guido.van.boeckel@skynet.be

Teksten voor het volgend nummer van rAntGroen, met verschijningsdatum 1 oktober 2008, ontvangen we graag ten laatste op 10 augustus 2008.

Contactpersonen voor geleide wandelingen in Fort 7

Natuurwandelingen:
Tuur Wuyts - 03/449 99 11 - arthurwuyts@telenet.be

Monumentwandelingen:
Philippe Vanhove - 03/825 02 43 - philippe.vanhove@scarlet.be

Algemeen

Lidmaatschap Natuurpunt: 20 euro per jaar te storten op rekening van Natuurpunt vzw (230-0044233-21) met vermelding: lidmaatschap, Afd. Zuidrand Antwerpen, naam en adres. Als lid van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen ontvangt u het algemeen verenigingsmagazine Natuur.blad en ons afdelings tijdschrift rAntGroen.

Adreswijziging: elke adreswijziging moet rechtstreeks gemeld worden aan Natuurpunt vzw, Coxielaan 11 - 2800 Mechelen (e-mail: Karina.deboeck@natuurpunt.be) met de volgende gegevens: lidnummer, naam, oud en nieuw adres en lid "afdeling Zuidrand Antwerpen."

Abonnement op rAntGroen: Voor leden van andere afdelingen door storting van 8 euro op onze rekening met vermelding van uw naam en adres.

Verzekering: Ieder lid is verzekerd inzake burgerlijke aansprakelijkheid bij deelname aan de Natuurpuntactiviteiten. Niet-leden gaan mee op eigen verantwoordelijkheid.

Inschrijving voor de autobustochten: Alle gezinsleden tot en met 12 jaar gaan gratis mee indien vergezeld van ouders. De algemene prijs is 14 euro. Studenten betalen 12 euro

De eerst ingeschrevenen hebben voorrang indien de deelnemingsprijs betaald werd. Wie na storting niet mee kan, moet zo vlug mogelijk de leiding verwittigen zodat mensen die op de wachtlijst staan, kunnen meegaan.

Indien er onvoldoende inschrijvingen zijn, gaat de tocht door met eigen wagens of met minibuses.

Annulatie bij autobustochten: Leden die door ernstige redenen niet kunnen deelnemen en uiterlijk 2 dagen vooraf de leiding verwittigen, hebben recht op een tegoedbon voor een volgende bustocht.

Annulatie bij weekends en reizen: Om tijdig vervanging te vinden vragen we u om afzegging zo spoedig mogelijk te melden. Teneinde de kosten te recupereren vragen we steeds 10% van de totale prijs bij afzegging. Bij afzegging binnen de maand voor de reis dient er minimum 25% van de totale prijs te worden betaald of de reeds gemaakte kosten indien deze hoger liggen dan 25%.

Alle betalingen voor onze afdeling dienen te gebeuren op volgende rekening:

979-9767547-40 van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen.

Op uw betalingen steeds reden van betaling, uw naam en e-mail adres of telefoonnummer vermelden a.u.b.
Fiscaal aftrekbare giften (min. 30 euro) dienen rechtstreeks gestort te worden op rekening 293-0212075-88 van Natuurpunt vzw, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen met vermelding "Afdelingsfonds 3722, Zuidrand Antwerpen"

Omslagfoto : *Juveniele Groene specht* - © Rudy Vansevenant

Natuurstudie in de lift ?

Het voorseizoen zit er ondertussen op en de zomer staat er onherroepelijk aan te komen : hoogseizoen dus voor natuurstudiemomenten.

Het is dan ook erg aangenaam om vast te stellen hoe jaar op jaar de belangstelling voor natuurstudie-inventarisaties in eigen streek blijven toenemen. Ik herinner me nog de tijd dat ik alleen met de fiets zwaluwen moest gaan tellen, nu waren we met meer dan 10 waaronder een aantal regenten biologie in spé ! Of Johan die met een enkele éénzaat insecten ging bekijken op Fort 5 of de Hobokense Polder; of de eerste planteninventarisaties zeker niet te sterk gekruid met deelnemers. Gelukkig is dit (hopelijk voltooid) verleden tijd. Velen voelen zich geroepen om af en toe eens een klein of groter steentje bij te dragen aan de inventarisatie van de soortenrijkdom in onze afdeling.

We pogen dit verder te ondersteunen als afdeling door gepaste cursussen aan te bieden die aansluiten bij de inventarisatieprojecten, zoals vlinders, lieveheersbeestjes, zweefvliegen, paddenstoelen, ... (zie blz. 14 en 15 van de vorige rAntGroen).

EN OF dat deze gegevens belangrijk zijn !!!

Het plaatselijke beleid snakt naar gegevens omtrent het voorkomen van soorten in onze afdeling. De gemeenten moeten immers bij hun meerjaarlijkse natuurplanning hiermee rekening houden. Gemeenten moeten bijvoorbeeld bepalen hoe ze scoren ten opzichte van de doelstellingen van Countdown 2010, waarmee de Europese overheid de achteruitgang van de biodiversiteit in Europa een halt toe wil roepen. Maar ook bij de bescherming van gebieden of het opstellen van beheersplannen voor nieuwe groengebieden komen zulke gegevens meer dan van pas, denken we maar aan het behoud van het Neerland (BPA 30 te Wilrijk) of het Frijthout te Hove.

Hierbij dus een (blijvende) warme oproep : natuurstudie vormt de hoeksteen van bescherming en de verdere uitbouw van natuur in onze streek, ieder steentje/bijdrage is dus belangrijk, hoe klein ook: een steenuil gespot in je gemeente, vleermuizen zien uitvliegen, meedoen aan de landelijke vlindertelling van Natuurpunt (zie verder in dit tijdschrift ...), alles telt. Laat je waarnemingen dan ook a.u.b. weten op het info adres Natuurstudie@zuidrand.Antwerpen.be !!!

Heb je trouwens interesse om een keertje deel te nemen aan de wekelijkse planteninventarisaties (op maandagavond), stuur dan een mailtje naar Ronny Deckers (Ronald.deckers@pandora.be) die je via mail op de hoogte houdt van plaats en uur van de komende inventarisatie. Beginners zijn meer dan welkom trouwens en worden speciaal in de watten gelegd (heeft hij mij beloofd).

In dit nummer:

Colofon - 2
Editoriaal - 3
Agenda - 4
Cursus - 11
Bestuursberichten - 13
Beleid - 15
Fort 7 - 16
Waarnemingen - 16
Studie - 17
Verslagen - 22
RantNieuws - 26
Ad valvas - 27
Activiteitenkalender - 28

Met beste groet,

O ja mijn natuurwaarnemingen van vandaag, kan je lezen in dit tijdschrift (zwaluwtelling te Hove)

Hugo Waeterschoot

Iedereen is welkom op alle wandelingen. Honden zijn niet toegestaan op onze activiteiten.

De gids/leiding treedt op als educatieve begeleider van Natuur- en Milieueducatie Natuurpunt.

 = Kostendelend vervoer (5 eurocent/km) wordt op de afspraakplaats georganiseerd

 = Kindvriendelijke tocht

Zondag 6 juli 2008

8.45 u

Natuurreservaat De Zegge

foto: Willy Ceulemans

Een bezoek aan De Zegge is altijd een belevenis. Doordat dit nog behoort tot de weinige natuurgebieden in Vlaanderen die niet vrij toegankelijk zijn, geeft hier wandelen een gevoel van complete rust en verbondenheid met de natuur.

Het is eigendom van de Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde van Antwerpen en is ongeveer 55 ha groot.

Laagveenplassen, originele elzenbroeken en een heideterreintje brengen afwisseling in het landschap. De orchideeënweiden zijn prachtig en in deze tijd van het jaar in bloei. Ook o.a. Blauwe knoop, Egelboterbloem en Grote ratelaar groeien er. Aan vogels zal het niet ontbreken, alleen afwachten dewelke.

De conservator Marcel Verbruggen zal ons zelf gidsen.

Rond 12.30 u eten we onze boterhammen op en nadien maken we samen met de leiding nog een wandeling in het Malesbroek.

Afspraak: we vertrekken om 8.45 u met eigen wagens op de Bist te Wilrijk (kostendelend vervoer). Het is mogelijk de ganse dag mee op stap te gaan ofwel enkel de voor- of namiddag.

Einduur ter plaatse: 13.30 u of 17.00 u

Mee te brengen: picknick, laarzen, veldgids(en), verrekijker, loep, fototoestel.

Het inkomgeld voor De Zegge bedraagt 3 euro per persoon, ter plaatse aan de leiding te betalen.

Leiding: Lucy de Nave 03/237 99 52 (GSM 0485/ 71 73 48.- dit nummer is enkel bereikbaar op de dag zelf).

Gids: Marcel Verbruggen

*Al ingeschreven voor de fietstochten
en/of de steltloperstocht in Zeeland?*

Zondag 13 juli 2008

14.00 u

Zomerwandeling en pinteling in Fort 7

Op het hoogtepunt van de zomer nodigen de fortgidsen je uit voor een gezellige wandeling in ons reservaat op Fort 7 te Wilrijk. Vele bloemen staan in volle bloei en vlinders, libellen en zweefvliegen trekken de aandacht.

Heb je zin om mee te genieten van dit alles, dan ben je van harte welkom.

Aansluitend kan je vanaf ongeveer 16.30 u nog nagenieten en bijpraten met een frisse pint (Gageleer wordt aanbevolen!) of een ander drankje op ons geïmproviseerd terras naast ons lokaal "De IJsvogel".

Ook wie alleen maar wil of kan langskomen voor de pinteling is uiteraard van harte welkom tot ongeveer 18.00 u want dan beginnen we de stoelen op tafel te zetten!

Afspraak: om 14.00 u aan de ingang van het reservaat Legerstraat, 40 – opgelet, vanuit de Jules Moretuslei mag je met de auto NIET de Legerstraat inrijden. Neem de Valkstraat en Koornbloemstraat.

Gidsen: de fortgidsen

Leiding: Tuur Wuyts 03/449 99 11 - 0474/55 25 75

Maandag 21 juli 2008
8.00 u

Fietstocht Rondje met een Pontje in Zeeland

De meer dan 100 verschillende veerdiensten en pontjes in Zeeland hebben de laatste tientallen jaren plaats gemaakt voor Deltadammen, -bruggen en - tunnels. Maar in de zomer herleeft de tijd van weleer; een aantal pontjes is dan weer in de vaart, speciaal voor voetgangers en fietsers, soms via oude historische trajecten. Vorig jaar genoten we van een rustige, zonnige boottocht van Beneden-Sas naar Oude Tonge, gevolgd door een dito fietstrip langs de Krammerse Slikken en de Hellegatsplaten. Die prachtige tocht werd opgesmukt door enkele duizenden ganzen, enkele Flamingo's en zowel Grote- als Kleine Zilverreigers.

Wat het vandaag wordt, is bij het samenstellen van dit nummer nog niet bekend want de kalender van Rondje Pontje verschijnt pas in mei. Mogelijk rijden we door een mooi stadje of dorp, langs een binnenmeer en/of de kust. We kiezen zeker voor een aantrekkelijk programma met, als toetje weer een leuke boottocht. We beperken de fietstocht tot zo'n 40 à 45 km, zodat er ook tijd is voor enkele vogelwaarnemingen en een terrasje. En dit alles in een weids en waterrijk landschap dat uitnodigt voor een heerlijke fietstocht!

Wie zeker mee wil **verwittigt André De Mul (03/828 70 32) voor 10 juli** met vermelding fietsvervoer met eigen wagen: ja / neen, mogelijke plaats(en) in je auto voor medefietsers / fietsen en je telefoonnummer.

Je stort dan binnen de week je deelnamekosten en je bent bij de maximum 20 deelnemers.

Inschrijven tot uiterlijk 13 juli door storting van € 10 per pers. (vaarkosten + €1 voorbereidingskosten) op onze rekening. Bij inschrijving wel vermelden: Rondje Pontje en aantal deelnemers.

Afspraak: vertrek met eigen wagens om 8.00 u aan De Bist te Wilrijk. Einduur ter plaatse: 17.30 u.

Mee te brengen: picknick, drank, kijker, fototoestel, regenkledij en uiteraard je fiets die rijklaar is.

Indien nodig, zorgen we voor extra fietsvervoer (+ €1 extra per fiets).

Gids: Luc Van Schoor 03/353 09 77 of 0494/33 63 09

Leiding: André De Mul 03/828 70 32

Zondag 3 augustus 2008
8.45 u

Fietstocht Markiezaat en Wouwse Plantage Bergen-op-Zoom

Bij voldoende belangstelling, d.w.z. min. 15 deelnemers wordt, na het jaarlijkse Rondje met een Pontje (zie 21/07), vandaag een tweede fietstocht ingericht. Deze dagtocht werd vorig jaar wegens het slechte weer uitgesteld en vervangen door een namiddagje (droog) fietsen langs de Schelde.

Onze fietseling, van zo'n 40 km, starten we aan de parking van het natuurinfectrum Kraayenberg op de Brabantse Wal, waar we de auto's achterlaten. De fietstrip brengt ons langs het Kasteeldomein Mattenburgh, de Kreekraksluizen en langs het Markiezaatmeer waar we zeker uitkijken naar watervogels. Hier broedden de laatste jaren ook Lepelaars.

Via het buitengebied van Bergen-op-Zoom fietsen we verder langs de Wouwse Plantage en enkele heidegebiedjes. Deze gevarieerde tocht voert ons langs water, dijken, polder en bosrijke landschappen. Tijdens de aantrekkelijke rit komen diverse rustplaatsen voor, incl. een (hopelijk) zonnig terrasje!

Wie mee wil verwittigt André (tel 03/828 70 32) vóór 27 juli, met vermelding fietsvervoer met eigen wagen: ja/neen, mogelijke plaats(en) in je auto voor medefietsers / fietsen, en je telefoonnummer.

Afspraak: vertrek met eigen wagens om 8.45 u aan De Bist te Wilrijk. Einduur ter plaatse: 17.30 u.

Mee te brengen: picknick, drank, kijker, fototoestel, regenkleedij en uiteraard je rijklare fiets.

Indien nodig, zorgen we voor extra fietsvervoer (+ €1 extra per fiets).

Kosten voorbereiding: 1 euro (ter plaatse te betalen).

Gids: Luc Van Schoor 03/353 09 77 - 0494/33 63 09

Leiding: André De Mul 03/828 70 32 - 0478/57 48 92

Zaterdag 9 augustus 2008
8.00 u

Steltloperstocht in Zeeland

😊 > 10j

Steltlopers en hun voedsel staan vandaag centraal als thema op deze jaarlijkse tocht.

In en rond het Nationaal Park Oosterschelde is geen enkele diergroep zo nadrukkelijk aanwezig als de vogels. Eb of vloed, nacht of dag, ze zijn er altijd. Ze zijn er omdat er voedsel in overvloed beschikbaar is. Vooral allerlei bodemdieren spelen een belangrijke rol in de voedselketen. Schelpdieren zoals kokkels en nonnetjes leven hun verborgen leven in de bodem. Steltlopers met hun lange snavels weten ze op te sporen. De snavelvorm en snavellengte van de verschillende soorten steltlopers bepalen welke bodemdieren tot hun menu behoren. Ook mosselen, zeepieren, zeeduizendpoten (zagers) en wadslakjes zijn van belang als voedsel voor de vogels. De Oosterschelde is ook van belang voor sterns die naar sprout en zandspiering duiken.

Met laag water bezoeken we de foerageerplaatsen van de steltlopers, de schorren en slikken langs de Oosterschelde. Rond deze tijd pronken nog heel wat (rosse) grutto's, plevieren en strandlopers nog in hun kleurrijk of bont pakje. Dat geeft vooral in groepen een prachtig beeld. Daarom nemen we ook een kijkje op hun hoogwatervluchtplaatsen (HVP) bij vloed.

Het programma in wording voorziet 's namiddags een attractieve slikkentocht, door de buitendijkse schorren en slikken van de Krabbenhoek bij St. Annaland in Tholen, onder leiding van een plaatselijke gids Een echte buitenkans voor iedereen die het reilen en zeilen van onze steltlopers en hun voedsel van dichtbij wil meemaken in een bijzonder getijdenlandschap. We duimen voor een aangenaam weertje zodat ook een middagterrasje ons kan uitnodigen voor een dito verfrissing. Kinderen vanaf 10 jaar zijn van harte welkom !

Afspraak: we vertrekken met eigen wagens om 8.00 u op de Bist te Wilrijk en zijn daar terug omstreeks 19.00 u. Het aantal te wandelen km bedraagt 6 tot 8 km. Het aantal deelnemers is ditmaal beperkt tot 25!

Daarom is inschrijving verplicht. Bel vanaf 10 juli naar de leiding (Rudy Vansevenant) om in te schrijven en stort daarna €2 op rekening 979-9767547-40 met vermelding "Slikkentocht". Deze €2 dient voor het betalen van de plaatselijke gids.

Oude kleding en hoge, goed passende laarzen zijn aanbevolen voor de slikkentocht, voor de rest volstaan stevige wandelschoenen.

Mee te brengen: picknick, drank, kijker, telescoop, vogelgids, fototoestel

Gids: Luc Van Schoor 03/353 09 77 - 0494/33 63 09

Leiding: Rudy Vansevenant 015/32 08 05 - 0475/49 03 68

Zondag 17 augustus 2008
13.15 u

Groot Schietveld - Brasschaat

© Rudy Vansevenant

Na de onafhankelijkheid van België werd het 1570 ha Groot Schietveld oefenterrein voor het leger. Samen met het Klein Schietveld en de Kalmthoutse Heide vormt het de grootste oppervlakte met heide en vennen in de Provincie Antwerpen. In deze periode van het jaar staat de heide volop in bloei en dat mogen we niet missen!

Arlette is onze gids. Zij kent dit prachtige natuurgebied als haar broekzak. Wie al excursies met haar meemaakte weet dat zowel fauna als flora aan bod zullen komen en dit op de sappige manier die haar eigen is.

Afspraak: we vertrekken om 13.15 u met eigen wagens op de Bist te Wilrijk. Einduur ter plaatse: 17.00 u

Mee te brengen: laarzen, veldgidsen, verrekijker, loepje, fototoestel, eventueel regenkledij.

Leiding: Lucy de Nave 03/237 99 52

(GSM 0485/71 73 48 enkel bereikbaar op de dag zelf)

Externe gids: Arlette Lemouche

Al ingeschreven voor de bustocht naar de Hoge Venen van 7 september ?

Zaterdag 30 augustus 2008
19.30 u

Fort VII : zomeravond Vleermuizenwandeling

Velen kennen het Fort als winterverblijfplaats van een beperkte populatie vleermuizen (zie artikel in het vorige rAntGroen nummer). In de zomer verblijven vleermuizen echter eerder in natuurlijke holtes, op het Fort dus vooral boomholtes zoals verlaten spechtenholten, of in dakspanten. 's Avonds tegen zonsondergang (vandaag verwacht tegen 20.30 u), gaan ze dan actief op zoek naar voedsel. Het is precies op dat moment dat ze het best waarneembaar zijn en we ze bijvoorbeeld laag kunnen zien scheren over de Fortgracht op zoek naar muggen, motten en andere insecten. Aan de hand van een Batdetector trachten we voor jullie de ultrasone geluiden van Vleermuizen ook hoorbaar te maken voor het gewone oor. Bovendien kunnen we aan de hand van deze geluiden ook de jachttechniek van vleermuizen uitleggen.

Afspraak: we starten deze korte wandeling die doorgaat op de dag van de Vleermuis, om 19.30 u aan het lokaal de IJsvogel (ingang Fort VII aan de Legerstraat te Wilrijk) en zijn terug een klein uurtje na zonsondergang tegen 21.30 u.

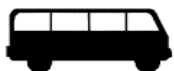
Leiding en gids: Hugo Waeterschoot tel 03/455 22 12

e-mail waeterschoot@euronickel.org

Zondag 7 september
7.30 u

Bustocht naar de zuidrand van de Hoge Venen : De vallei van de Bah'Yon en de Warche tot aan het meer van Robertville

Het was weer eventjes geleden maar vandaag gaan we weer eens op verkenning naar een minder gekende streek van de zuidkant van de Hoge Venen, de valleien van de Bah'Yon en de Warche. Oviat, Longfaye, Xhoffraix en Robertville zijn de dorpjes die de begrenzing vormen van onze wandeling van vandaag. Zonder de landschappelijke schoonheid en samenhang van de natuur uit het oog te verliezen, trekken we langs brede bospaden en beekvalleien tot we via het imposante en eeuwenoude (1354) kasteel van Reinardstein, aan het meer van Robertville belanden. We verwachten een grote afwisseling aan landschappen waarin we zeker een aantal zeldzame sporenplanten (mossen en varens) tegenkomen, evenals vermoedelijk ook de Gele monnikskap alsmede een aantal eeuwenoude monumenten van bomen

foto: Willy Ceulemans

(letterlijk te nemen). Waarnemingen van roofvogels, Grote gele kwikstaart en Waterspreeuw zijn zeker mogelijk vandaag : uitkijken dus.

Hopelijk valt het weer mee want we eten onze boterhammen middags op in het veld. Voor deze tocht zijn stevig stapschoeisel en bij regenweer best ook laarzen wenselijk. Picknick (incl. drank), een verrekijker en eventueel veldgidsen neem je dus best ook mee. De wandeling gepland voor vandaag is redelijke lang (12 km) maar helemaal niet moeilijk, zodat het een ideale gezinsuitstap vormt waar ook jongeren (die de afstand kunnen wandelen) meer dan welkom zijn.

Afspraak: wij vertrekken met de bus aan de Bist te Wilrijk om 7.30 u en zijn daar s'avonds omstreeks 19.30 u terug.

Inschrijving, voor 21 augustus, is voor deze gezinsvriendelijke bustocht aan te raden. We houden het democratisch en vragen een inschrijvingsprijs van €14 voor volwassenen en €12 voor studenten. Kinderen tot 12 jaar (indien vergezeld van volwassene) gaan gratis mee en een gezin betaalt nooit meer dan €40.

Gids en leiding: Hugo Waeterschoot tel. 03/455 22 12
e-mail : waeterschoot@euronickel.org

Zondag 14 september 2008

8.00 u

Roofvogeltocht Groot Schietveld

© Rudy Vansevenant

Mensen die ooit al eens roofvogeltrek hebben waargenomen op de heuvels aan de Bosphorus of de rots van Gibraltar weten dat dit op topdagen een indrukwekkend schouwspel kan zijn. Helaas het bezoek aan deze verre oorden is niet voor een zondage Natuurpunttrip weggelegd. Maar niet getreurd! Ook in ons landje zijn er plaatsen waar de thermiekende zwevers onder het vogelvolkje in soms mooie aantallen waar te nemen zijn. Voornamelijk in de trekperiodes kan men vanaf bepaalde uitkijkpunten relatief gemakkelijk enkele of vaak zelfs groepen roofvogels zien langsvliegen. Vandaag hopen we vanop zo'n waarnemingspost een flink aantal Buizerds, Wespen- en Kiekendieven en wie weet zelfs Wouwen of een Visarend te kunnen bewonderen. Deze vogels zoeken namelijk plekken op waar warme lucht voor een stijgende druk zorgt en zo maakt dat ze zonder al te veel moeite het luchtruim kunnen kiezen om daarna op majestueuze wijze voorbij te glijden op weg naar zonniger oorden. Het Groot Schietveld in Brecht/Brasschaat is zo'n plek waar - als het weer wat meezit - dit fenomeen in al haar glorie kan aanschouwd worden. Moesten de weergoden ons niet goed gezind zijn die dag dan hebben we nog steeds iemand achter de hand die ons - als alles goed gaat - het verwijlen van de lokale roofvogelspopulatie uit de doeken kan doen.

Afspraak: vertrek om 8.00 u aan de Bist. Einduur ter plaatse: 17.00 u

Mee te brengen: Picknick, drank, vogelgids, telescoop, verrekijker, als het weer goed zit zonnehoed of pet en zonnecrème en bij brute pech regenkleedij en laarzen

Leiding en gids: Wim Roelant 0477/34 07 21

Externe gids: Marieke Berkvens (mogelijk) 03/311 73 35

Zondag 21 september 2008

8.30 u

Schulensbroek en de Platwijers

Op deze eerste herfstdag trekken we naar het Schulensbroek. Diegenen die één van de vorige jaren al zijn mee geweest zullen zeker kunnen bevestigen dat dit een zeer interessant natuurgebied is met een ruim assortiment aan water- en andere vogels. Regelmatige gasten zijn: Grote en Kleine Zilverreiger, Wilde zwanen, Wulpen en last but not least: de Visarend. Nadat we onze boterhammen in een plaatselijk café hebben opgegeten trekken we naar de Platwijers. Dit natuurgebied in de buurt van Hasselt ligt in het verlengde van de Wijvenheide. De verwachtingen qua waarnemingen zijn dan ook hoog gespannen. Mogelijk komt (ook) hier de Visarend

© Rudy Vansevenant

Mariene-Geologisch Weekend Cap Gris Nez

vrijdagavond 26 september tot
zondag 28 september 2008

Nog enkele plaatsen vrij

goeie dag zeggen of misschien zien we de Roerdomp wel vliegen. Het belooft in ieder geval een boeiende en hopelijk vogelrijke wandeling te worden.

Afspraak: wij vertrekken op de Bist te Wilrijk om 8.30 u met eigen wagens (kostendelend vervoer) en het einde ter plaatse is voorzien omstreeks 17.00 u
Mee te brengen: picknick, verrekijker, telescoop, fototoestel en laarzen bij regenweer

Gids: Wim Vandeweyer 03/321 32 23 of 0485/60 54 97

Leiding: André De Mul 03/828 70 32

Het mariene weekend van Cap Gris Nez, een voltreffer iedere keer !

Wil je deelnemen aan een leuk en afwisselend weekend. Trekt de zee je aan, wil je de grootste vismijn van Europa bezoeken, het mariene leven bij laag water ontdekken, een prachtige wandeling maken in de duinen, de zeetrek van de vogels observeren?

Zie vorige rAntGroen voor een meer uitgebreide aankondiging.

De exacte verblijfskosten zijn nog niet bekend. We mikken op een bedrag rond de €150/persoon. Om uw inschrijving te bevestigen, vragen wij u een voorschot van €70/persoon op basis tweepersoonskamer of €80 op basis éénpersoonskamer te storten op rekening van de Natuurpunt Zuidrand Antwerpen (zie pagina 2) met vermelding van "Cap Gris Nez", de namen van de deelnemers en het e-mail adres waarop we je kunnen bereiken. Je ontvangt dan een maandje voor de reis een uitgebreid infopakket.

Geïnteresseerd ? Bel of mail dan vlug naar Catherine Vandercruyssen (<cvdx@pandora.be>). Er zijn nog enkele plaatsen.

Leiding: H. Waeterschoot 03/455 22 12

C. Vandercruyssen 03/288 81 07

*Al ingeschreven voor de bustocht naar de
Ardennen van 19 oktober ?*

**Zaterdag 4 oktober 2008
13.00 u**

Netevallei bij Herenthout

De Netevallei en omgeving van Herenthout, eertijds decor van de Vlaamse film "Pallieter" stond al een tijdje op het verlanglijstje van onze gids, maar een rondwandeling zonder een stuk drukke verkeersweg leek tot voor kort onmogelijk. Dankzij de vriendelijke medewerking van dhr. Carlos Maes, eigenaar van het kasteeldomein Herlaer, is dat vandaag wel doenbaar. We maken dan ook graag met dank gebruik van deze toelating.

We beginnen onze afwisselende landschapswandeling aan de Kruiskensberg, een gekend bedevaartsoord met kappelletjes en een kruisweg. Door dennenbos dalen we af naar de Grote Nete die we een tijdje volgen door het aantrekkelijk valleiland-schap van de Grote Nete. Via een bospad langs het riviertje "de Wimp" wandelen we door het privaatdomein Herlaer. Het met een slotgracht omwalde Kasteel van Herlaer, met ophaalbrug en twee omwalde ronde wachttorens aan de ingang, is herbouwd in 1704. Het slot is omringd door enkele dienstgebouwen en een kapel, in een park met eeuwenoude bomen waar verschillende spechten, Boomklever en -kruiper vaste bewoner zijn. Tot het schilderachtige domein behoort ook een oude watermolen (2de helft 15e eeuw) en een mooie vijver langs de Wimp waar o.a. IJsvogel zich thuis voelt. Via een verkeersarm macadamwegje dat langs weiden, bos en verspreide bebouwingen loopt, bereiken we aan de Nete ons eindpunt: de sfeervolle Herberg 't Schipke.

Afspraak: vertrek met eigen wagens om 13.00 u op de Bist te Wilrijk. Einde wandeling rond 17.30 u ter plaatse.

Mee te brengen: verrekijker, regenvestje, fototoestel, bij droog weer volstaan stevige wandelschoenen.

Gids: Luc Van Schoor 03/353 09 77 of 0494/33 63 09

Leiding: Wim Vandeweyer 03/321 32 23 of 0485/60 54 97

Zondag 12 oktober 2008

14.00 u

Familiezoektocht

De natuur is er voor jong en oud, dik en dun, groot en klein, blond en bruin,... kortom voor iedereen. Maar, is de natuur wel zo goed bij iedereen bekend? Moest dat bij jou nog niet zo zijn, dan kun je daar vandaag verandering in brengen! Op deze herfstmiddag nodigen we iedereen met een groen hart uit voor een leerrijke, boeiende, levendige, soms misschien wel spannende, maar vast en zeker uiterst leuke en aangename familiezoektocht. Met familie en vrienden trekken we immers op speurtocht naar de raadsels van de dieren- en plantenwereld. Aarzel niet om als ouder je kinderen en als kind je ouders mee te tornen voor een gezellige namiddag in de natuur!!!

Afspraak: om 14.00 u aan ingang Fort 7, Legerstraat 40, 2610 Wilrijk

Einduur ter plaatse: 17.00 u

Mee te brengen: laarzen en regenkleidij bij regenweer, veldgids(en), verrekijker, loep, een goed waarnemingsvermogen

Leiding: Nancy Geldof 0485/85 13 64

Gids: Wim Roelant 0477/34 07 21

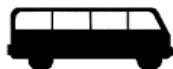
Fort7 - foto: Johan De Ridder

Zondag 19 oktober 2008

7.30 u

Bustocht naar de Ardennen

Ardennentocht 2007

Op algemene aanvraag gaan we ook deze herfst naar de Ardennen voor een mooie landschapswandeling. Het Eifel-gebied in de Belgische Oostkantons ziet er schitterend uit in deze periode. We bezoeken weer een gebied dat nooit eerder op het programma stond. We vertrekken "Am grünen Kloster" tussen het kamp van Elsenborn en Küchelscheid.

In de voormiddag slalommen we door het Rurbusch en onze boterhammetjes "verorberen" we in een café in Küchelscheid. De bus komt ook naar daar. Dan lopen we door bos en wei en langs en over de Duitse grens. Via het Brackvenn op de Hoge Venen stappen we naar de parking op de baan Eupen-Monchau. U ziet het, dit wordt een fikse wandeling, met tijd om van het landschap te genieten, niet om de laatste paddenstoel op naam te brengen.

Op het moment dat deze tekst ingediend werd, waren de gegevens over de jacht in het betrokken gebied nog niet gekend, mogelijk moeten we ons programma nog omgooien. Kijk dus ook even in volgende rAntGroen, misschien staat daarin een verbeterde tekst.

Afspraak: we vertrekken met de bus op de Bist te Wilrijk om 7.30 u, we zijn terug te Wilrijk omstreeks 19.00 u.

Wie mee wil, stort voor 3 oktober €14 (volwassene) of €12 (student) op onze rekening. Kinderen tot 12 jaar gaan gratis mee.

Mee te brengen: picknick, kijker, telescoop, veldgidsen, fototoestel...en stevige wandelschoenen

Gids: Walter Van Spaendonk 03/480 54 24 - GSM 0479/98 57 77

Leiding: Wim Van Deynze 03/455 10 70 - GSM 0497/81 07 77

Miel Lauwers 03/455 71 90 - GSM 0486/45 30 86

Informatie bij Catherine Vandercruyssen, tel 03/288 81 07, e-mail cvdx@pandora.be.

Inschrijving steeds door storting van de prijs op rekening 979-9767547-40 van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen met als mededeling "titel cursus" + uw naam en telefoonnummer/e-mail adres.

Voor de cursussen Zoogdieren en Paddenstoelen worden opleidingscheques voor werknemers aanvaard. Bel voor info naar Catherine.

Zoogdierencursus

Zoogdieren leven schuw en worden zelden tijdens tochten opgemerkt. Daarom willen wij hen eens in volle aandacht brengen met een complete cursus betreffende alle zoogdieren van ons land.

Theorie:

Vrijdag 3 oktober: inleiding Zoogdieren, Vleermuizen theorie en excursie

Vrijdag 10 oktober: Knaagdieren en insecteneters,

© Rudy Vansevenant

muizenexcursie

Vrijdag 17 oktober : Roofdieren,

"groot wild" en zeezoogdieren

Vrijdag 24 oktober: Braakballen theorie + pluizen

Vrijdag 7 november: Zoogdiersporen

Praktijk:

zaterdag voormiddag 8 november: Zoogdierexcursie met vooral aandacht voor sporen

De theorielessen gaan door in de IJsvogel van 19.30 u tot 22.30 u.

Lesgever: Joeri Cortens, educatief medewerker van Natuurpunt Educatie vzw

Prijs: €30 of €24 (Natuurpuntleden), syllabus niet inbegrepen (± 6 euro)

Roofvogels

Roofvogels spreken tot ieders verbeelding, van de grote arenden, die als "vliegende deuren" zweven, tot de vinnige Torenvalk die boven het veld bidt. Wil je alles weten over deze fascinerende groep vogels, dan mag je deze uitgebreide cursus niet missen.

foto: Willy Ceulemans

Theorie:

Donderdag 6,13 en 20 november van 19.30 u tot 22.30 u.

Praktijk:

zaterdag 22 november dagexcursie in het Verdrongen Land van Saefthinge

Lesgever: Koen Leysen, educatief medewerker van Natuurpunt Educatie vzw

Prijs: €25 of €19 (Natuurpuntleden), syllabus inbegrepen

Theoretische lessen gaan steeds door in de IJsvogel, Fort 7, Legerstraat 40, Wilrijk.

Paddenstoelenwerkgroep 2008

Initiatie paddenstoelen

In samenwerking met de gemeente Wilrijk.

Wil je een eerste benadering van de mysterieuze wereld van de paddenstoelen?

Hoe ontwikkelen zij zich, hoe voeden zij zich, zijn ze nu allemaal eetbaar of giftig? Waarvoor worden zij gebruikt en waarom komen ze zoveel voor in allerlei verhalen en culturen ...

Dan geven we je afspraak op 15 november van 10.00 u tot 12.00 u aan het Kasteel Steytelinck. De les wordt gevolgd door een hapje en een drankje aangeboden door de gemeente Wilrijk.

Prijs: €5 of €4 (Natuurpuntleden)

Ben je 's morgens niet vrij of woon je meer richting Hove, neem dan deel aan dezelfde activiteit, gratis georganiseerd door de WWF afdeling Hedera.

Afspraak eveneens 15 november om 14 uur aan de ingang van het Park Weyninchove, op het einde van de Geelhandlaan te Hove.

Lesgever voor beide activiteiten : Catherine Vandercruyssen (03/288 81 07 - cvdx@telenet.be)

Determinatiecursus paddenstoelen

Onze afdeling organiseert weer drie cursussen volgens onze traditionele formule met één theorieavond en een achttal wandelingen volledig gericht op het herkennen van paddenstoelen in het veld in diverse biotopen. Een van deze cursussen wordt voorbehouden aan de lesgevers als kadervorming. Op de twee andere is iedereen welkom.

Theorie

De voorbereidende, praktijkgerichte theorieavond is bedoeld voor de beginners, maar leerrijk voor iedereen en zal doorgaan in de IJsvogel, Legerstraat 40 te Wilrijk, op donderdag 28 augustus van 20.00 u tot 23.00 u.

Praktijk

De wandelingen (8 voor de beginners, 8 voor de gevorderden) gaan door in afzonderlijke gebieden in de omgeving van Antwerpen, op zaterdagvoormiddag van 6 september tot 25 oktober voor beide groepen telkens van 9.00 u tot 12.00. Afspraak is telkens aan de ingang van het bezochte domein.

Na inschrijving zullen de deelnemers het volledige programma met locaties ontvangen.

Cursus "Beginners"

Deze cursus is bestemd voor alle mensen die deze boeiende wereld voor het eerst willen ontdekken of die al een kleine basiskennis hebben. Er zal aandacht gegeven worden aan de families en de algemene soorten en aan de levenswijze van deze organismen.

Cursus "Gevorderden"

Deze cursus is bedoeld voor de leergierigen die er meer van willen weten en dieper willen ingaan op het determineren in het veld. Voor microscopie wordt verwezen naar de Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring, waar iedereen welkom is.

Cursus "Kadervorming"

Deze intensieve cursus wordt gegeven door Hans Vermeulen en is voorbehouden aan de lesgevers uit onze afdeling.

Informatie bij Catherine Vandercruyssen, tel 03/288 81 07, e-mail cvdx@pandora.be.

Inschrijving voor Natuurpuntleden door storting van €25 op rekening 979-9767547-40 van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen met als mededeling "paddenstoelen - beginners" of "paddenstoelen - gevorderden" + uw naam en telefoonnummer/e-mail adres. Niet-leden betalen €45 en zijn dan automatisch lid.

Paddenstoelenweekend

Dit jaar trekt de paddenstoelenwerkgroep op weekend van 24 tot 26 oktober naar de Westkust onder leiding van Hans Vermeulen. Wij logeren in de Jeugdherberg van Oostduinkerke. Dit weekend is voorbehouden voor mensen met een zekere paddenstoelenkennis en de deelnemers aan de cursus krijgen voorrang. Het is in feite de bekroning van het werk van alle cursisten en lesgevers, maar indien er nog plaats is, nodigen wij graag ook andere mycofielen uit.

Deelname in de kosten : groepskamer €100 tweepersoonskamer met douche €110

Inbegrepen: maaltijd op vrijdag en zaterdag avond, picknick zaterdag en zondag middag, legendarische vieruurtjes, begeleiding door Hans.

Daarbij komen nog kosten voor drank aan tafel 's avonds en uw eigen vervoerskosten.

Inschrijven door storting van een voorschot van €50 op rekening 979-9767547-40 van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen met als mededeling "paddenstoelen - weekend" + uw naam en telefoonnummer/e-mail adres.

Microscopie

Wij willen ook iedereen die van de paddenstoelen houdt, aansporen zich bij de AMK (de Antwerpse afdeling van de KVMV, Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging) aan te sluiten. Zij hebben activiteiten het hele jaar door, tenzij excursies,

tenzij microscopie of determinatieavonden in de Bioruimte van het RUCA op dinsdag avond. Je vindt alle info op www.KAMK.be of bij Lieve Deceuninck

(03/ 455 92 79, lieve.deceuninck@skynet.be).

Kapjesmorielje (Mitrophora semilibera) in Fort 7

foto: Gert Waeterschoot

Vlindertelweekend 2-3 augustus : doe mee ! (zie <http://www.vlindermee.be>)

Vorig jaar ging de eerste landelijke vlindertelling van Natuurpunt door begin augustus. Ondanks het bar slechte weer telden vele Natuurpunters mee. Ook dit jaar gaat er een landelijke vlindertelling door. We weten immers ondertussen allemaal dat het aantal vlinders en de geregistreerde vlindersoorten ons interessante informatie verstrekken over de toestand van de natuur op lokaal vlak, zodat een opvolging in de tijd belangrijk is. Op 2 en 3 augustus vragen we daarom even een uurtje van je tijd om de

vlinders in je eigen tuin op naam te brengen en te tellen. Dit kan erg eenvoudig met de brochure en het telformulier dat je eenvoudig kunt downloaden van de natuurpuntwebsite (<http://www.vlindermee.be>). Ook de resultaten van de telling van vorig jaar kun je er vinden evenals tips om je tuin vlindervriendelijk in te richten. Ben je gebeten door het vlindertelvirus (vlindert het dus in je buik), dan kun je je naam opgeven als vaste teller om maandelijks de vlinders in je tuin te tellen.

Zeker doen dus !

PS: we zouden het op prijs stellen als je je resultaten van de vlinderteldag in parallel ook zou willen doorsturen naar natuurstudie@zuidrand.be zodat we de resultaten snel kunnen verwerken.

Vrijwilligers gezocht voor septemberactiviteiten

Onze afdeling ondersteunt in september een aantal activiteiten van het district Wilrijk.

- **13 september : Finale bebloemingsactie**
- **20 september : Trage wegen actie**

De **bebloemingsactie** beoogt van Wilrijk een fleurigere gemeente te maken. De resultaten van deze zomeractie en de winnaars worden bekend gemaakt op 13 september in Fort 7 tijdens een happening. Hiervoor zoeken we een vijftal mensen die op die dag een handje willen toesteken (inrichten ruimtes, drank, infostand Natuurpunt, ...). De week ervoor moet er wat onkruid verwijderd worden om vlotte toegang tot het Fort te voorzien. Heb je dus wat handen vrij op zaterdag 6 september van 9.30 u tot 12.00 u of op zaterdag 13 september in de namiddag kom dan gerust af naar het Fort (ingang lokaal Ijsvogel).

De **trage wegen actie** beoogt oude lokale buurtwegen terug open te stellen voor voetgangers en fietsers. Dikwijls verdwenen deze wegen doordat ze ingepalmd werden door landbouwers of anderen. Ieder jaar kiest het district Wilrijk zulk een trage weg uit waar onze afdeling voor een natuurexcursie zorgt en we een infostand bemannen. Ook hier zoeken we naar enkele mensen die zich enkele uurtjes voor het goede doel kunnen inzetten op 20

**Kun je ons uit de nood helpen voor één of meerdere van deze activiteiten ?
Geef dan een belletje aan Nancy Geldhof : tel. 0485/85 13 64**

Gevonden !

Mist er iemand een lege rugzak?

Iemand die in het verleden met ons meereed vergat een blauw+zwarte rugzak van het merk Berghaus.

Deze is terug te bekomen bij Rudy Vansevenant tel: 015/32 08 05

Héla, heb jij ook onze website al eens bezocht ???

WWW.ZUIDRAND.BE

Moet je zeker aan je favorietenlijstje toevoegen ! Op deze website tref je een overzicht aan omtrent wat onze afdeling te bieden heeft : werkgroepen, activiteitenkalender, ... Bovendien kun je hier nagaan waar je lidkaart korting oplevert, kan je de laatste rAntGroen in kleur elektronisch downloaden en kan je vele, vele foto's bekijken van recente activiteiten.

Zeker doen dus !

PS : Heb je aanbevelingen om onze website nog aangenamer te maken : stuur ze maar op naar onze webmaster : bob.gabriels@telenet.be

Open sessies bestuursvergadering

Maandelijks vergadert het afdelingsbestuur in de Ijsvogel. De agenda en werkwijze van deze vergaderingen werd recentelijk grondig herschikt zodat er benevens de traditionele bestuurszaken ook (meer) tijd vrijkomt voor speciale thema's (bv. natuurstudie, propaganda, ...) Wat dit laatste betreft zijn we natuurlijk tevens zeer geïnteresseerd in jouw opinie. Heb je daarom interesse om het themagesprek van de bestuursvergadering bij te wonen dan verwachten we je op de vergaderdata om 21.15 u in de Ijsvogel. Dit gedeelte duurt gewoonlijk ongeveer een uurtje en de thema's zullen worden aangekondigd via de afdelingswebsite.

Ben je hierin geïnteresseerd stuur dan een mailtje naar onze secretaris die je op de hoogte zal houden van de vergaderdata en thema : Jos.daniels@versateladsl.be

Blij en Droef : ledennieuws

De afdeling heeft er een jonge telg bij ! Leen Van Vlierbergen en Wim Roeland hebben immers op 26 mei het gezelschap gekregen van hun spruit Finn !!! We wensen het jonge paar en hun zoontje het allerbeste toe en bereiden ons alvast voor om van Finn een volleerde natuurfreak te maken.

Een 8ste kleinkind bij Rudy & Hilde Vansevenant-Vangrunderbeek. (we ontvingen volgend bericht :-))
"De stand is 4 - 4 ! Op 12 juni werd ons 8ste kleinkind geboren bij onze zoon Gert en schoondochter Debbie. Ze kreeg de naam Anouk, weegt 4 kg en is zoals te verwachten een prachtige baby. Nodeloos te zeggen dat ouders en grootouders gelukkige mensen zijn!

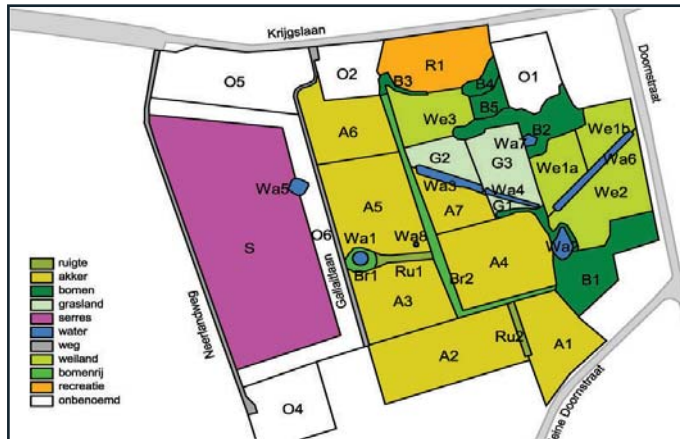
Maar er is spijtig genoeg ook bijzonder droef nieuws te melden. De vader van Luc Van Schoor kwam te overlijden op 29 mei. Luc en kinderen, behou jullie moed in deze moeilijke periode. Je kan vast en zeker op onze aandacht rekenen.

De Heer en Mevrouw Raymond Antheunis verloren op 8 mei twee van hun kleinkinderen op dramatische wijze. Wij wensen heel de familie veel sterkte toe. Dat zij in de natuur wat rust en vrede mogen vinden

Het bestuur

Nieuwe beheerovereenkomst voor Neerland

Belangrijk principeakkoord tussen Natuurpunt Zuidrand Antwerpen en Stad Antwerpen voor beheer Neerland door onze afdeling

Natuurpunt Zuidrand Antwerpen zet zich reeds enkele jaren in voor het gebied Neerland te Wilrijk (zie kaartje). Recent werd dit op verzoek van het district Wilrijk gehonoreerd met een besluit van het Schepencollege van Antwerpen (d.d. 18 april 2008) waarbij Natuurpunt Zuidrand Antwerpen wordt verzocht een beheerovereenkomst met de Stad te tekenen voor het ecologisch beheer van dit waardevolle gebied. We gaan nu spoedig aan tafel zitten met de Stad om een beheerovereenkomst te sluiten voor dit ongeveer 8,5 hectare groot gebied. Op deze manier wordt de vrijwaring ervan en het ecologisch beheer hopelijk maximaal gegarandeerd.

Hieronder enkele extracten uit het verslag van de Stad Antwerpen. De volledige tekst kun je downloaden van de website van de afdeling.

Voor het gebied Neerland is een bijzonder plan van aanleg (BPA) opgesteld waarin voorzien is dat het centrale deel de bestemming 'zone voor groen met ecologische waarde' krijgt. Dit gebied is stadseigendom. Het gebied vraagt een aangepast gespecialiseerd beheer. De stad Antwerpen sloot reeds beheerovereenkomsten af met Natuurpunt vzw en het college heeft op 18 april 2008 beslist om de centrale open ruimte in Neerland eveneens in een beheerovereenkomst met Natuurpunt vzw op te nemen.

Feiten en context

Met het oog op het ontwikkelen van het gebied Neerland tussen Krijgslaan, Doornstraat, Kleine Doornstraat en Gallaitlaan werd door stadsontwikkeling een bijzonder plan van aanleg (BPA) opgesteld en goedgekeurd. Een gedeelte van deze gronden,

met name het centrale groengebied, heeft een belangrijke natuurwetenschappelijke waarde. In het BPA is het centrale deel als 'zone voor groen met ecologische waarde' ingetekend. De meerjarenbegroting voorziet middelen om in het kader van de meerjarenplanning groen het nieuw parkgebied, waarvan de zone voor groen met ecologische waarde deel uitmaakt, in te richten.

Het centrale groengebied vraagt echter ook om een aangepast beheer. Na overleg tussen de vereniging Natuurpunt vzw, stadsontwikkeling, Vespa agb en stads- en buurtonderhoud wordt voorgesteld om voor het centrale deel van het gebied Neerland een beheerovereenkomst af te sluiten met vermelde erkende terreinbeherende vereniging. Het gebied dat in aanmerking komt om door Natuurpunt vzw te worden beheerd bedraagt ongeveer 85 000 m² of 8,5 ha.

In de zone die in aanmerking komt voor een beheerovereenkomst met Natuurpunt vzw zijn nog 5 percelen in gebruik als paardenweide. Natuurpunt vzw heeft aangegeven dat zij met de betrokken terreingebruikers tot een overeenkomst wil komen over de inzet van hun dieren voor het begrazingsbeheer van de natuurzone.

Structurele subsidiëring voor natuurbeheer kan worden aangevraagd door terreinbeherende verenigingen, onder andere via erkenning van door hen beheerde natuurgebieden als natuurreservaat. De erkenning van het stedelijke natuurgebied Neerland als natuurreservaat kan door de vereniging Natuurpunt vzw aangevraagd worden indien de vereniging een formele overeenkomst heeft met de eigenaar en het terrein minstens 1 jaar effectief beheert.

Indien het bovengenoemd gedeelte van het gebied Neerland opgenomen wordt in de officiële beheerovereenkomst en op termijn wordt erkend als natuurreservaat kan ook hiervoor subsidie verkregen worden. Deze subsidie komt ten goede aan de effectieve beheerder, zijnde de vzw Natuurpunt.

Het opnemen van dit gebied in een officiële beheerovereenkomst betekent bijgevolg op termijn een financieel voordeel voor de beherende vereniging én voor de stad.

De stad zal bij het afsluiten van een beheerovereenkomst met Natuurpunt vzw de huidige contracten die op de terreinen rusten opzeggen. Natuurpunt vzw wordt dan de feitelijke beheerder in naam van de stad. De stad vraagt wel aan Natuurpunt vzw dat zij de huidige gebruikers van de terreinen als preferentiële partners behandelt bij het organiseren van het begrazingsbeheer.

(Lichtjes gewijzigd en ingekort overgenomen van het besluit van de Stad Antwerpen van 18 april 2008.)

Schoenen Torfs op bezoek in ons Fort

Tuur Wuyts

Ter gelegenheid van hun 60-jarig bestaan nodigden de winkelketen Schoenen Torfs op 25 mei 2008 hun klanten uit in vijf verschillende natuurterreinen van Vlaanderen voor een wandeling onder leiding van gidsen van Natuurpunt. Natuurpunt krijgt immers elk jaar een stevige financiële steun van Schoenen Torfs.

Voor de provincie Antwerpen werd het Fort 7 uitgekozen. We konden 41 gemotiveerde deelnemers ontvangen. Na een welkomstwoordje van een afgevaardigde van Schoenen Torfs en van onze voorzitter werd de groep in 3 gesplitst voor een natuur- en historische wandeling onder leiding van Karel, Hugo, Rudy, Philippe en mezelf.

Mijn groep had wel het geluk om van nabij en langdurig de Wielewaal te horen..., maar zoals gewoonlijk kregen we deze prachtige vogel niet te zien. De aandacht ging naar planten, vogels en sommige gedeelten van de gebouwen. Na afloop vergastte de firma de aanwezigen op een verfrissing en een draagtas met allerlei nuttige producten.

De bezoekers bleven nog wat gezellig nakaarten en voor het serveren van de drank zorgden Mariette, Charlotte, Veerle en Els. We feliciteren de keten Schoenen Torfs met hun 60-jarig bestaan en voor hun daadwerkelijke sponsoring van Natuurpunt!

Schoenen Torfs heeft 2 baanwinkels in onze afdeling. In elk van deze winkels loopt een draagtasactie. Als de klant de papieren(!) draagtas aan de kassa weigert, schenkt Torfs 0,15 euro aan Natuurpunt. Het bedrag wordt meteen in een spaarpot gestoken ten voordele van Fort 7 of van ons toekomstig Educatief Centrum!

Als lid van Natuurpunt krijg je steeds 10% onmiddellijke korting bij de aankoop van nieuwe schoenen van Torfs!. De enige voorwaarde is dat je een paar oude schoenen meebrengt. Vergeet dus zeker je lidkaart niet als je gaat winkelen! De opbrengst van de oude schoenen gaat integraal naar Cunina. De hulporganisatie bouwt een dorp in Zuid-Afrika waar weeskinderen een (t)huis, onderwijs en verzorging krijgen.

De Torfswinkels vind je:

Mechelsesteenweg 226 in Edegem (Fort 7)

-

Boomsesteenweg 960A in Wilrijk (Educatief centrum)

Waarnemingen in onze omgeving

FORT 7

Kandelaartje (*Saxifraga tridactylites*) - Enkele ex.op betonweg (Tuur Wuyts)

Kapjesmorielje (*Mitrophora semilibera*) waargenomen door Karel Matthys, Tuur Wuyts, Marina en Lucy De Nave op 17 april

Wielewaal (*Oriolus oriolus*)

14 mei: zang waargenomen door Karel Matthys, Phillippe Lefebvre en Lucy De Nave

17 mei: 2 ex. die gelijktijdig aan het zingen waren. 4 waarnemers

25 mei: langdurig en van dichtbij, waarnemers: klanten schoenen Torfs en Tuur Wuyts

EDEGEM

Fort 5

Eekhoorn [*Sciurus vulgaris*]

12/04/2008 16.15 u

Buizegem noord

Putter [*Carduelis carduelis*] (groepje van 9)

10/04/2008 17.45 u

Alluviaal bosje Romeinse Put

Grote Bonte Specht [*Dendrocops major*]

mei 2008 Succesrijk broedgeval (3 jongen)

Op visvijver Romeinse Put

jonge Aalscholver [*Phalacrocorax carbo*]

4/5/2008 9.00 u

Tussen huizenrij Romeinse Put

Sperwer mannetje [*Accipiter nisus*]

8/5/2008 17.30 u

Verbrande Hoeve (groene corridor tussen Edegem en Kontich)

Slechtvalk [*Falco peregrinus*]

13/5/2008 11.00 u vliegend richting Mortsel - bewoonde nestkast Agfa (?)

rand visvijver Romeinse Put

Blauwe Reiger [*Ardea cinerea*]

21/5/2008 10.15 u

Watervogeltellingen seizoen 2007-2008

Fort 5 en Fort 6

Marc Hofman

Sinds begin jaren tachtig worden in Vlaanderen elke winter zes midmaandelijke tellingen georganiseerd (periode oktober-maart). Het doel van dit lange termijn monitoringproject is om een inzicht te verkrijgen in de aantallen, de trends en de verspreiding van watervogels die tijdens de winter of de trekperiode in onze waterrijke gebieden verblijven.

De coördinatie van de tellingen en het beheer van de gegevensbank is in handen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek. Het invoeren van de gegevens kan sinds enkele jaren online gebeuren via een webapplicatie. Geen gepruts en tijdverlies meer met invullen van massa's papieren. Alles ingeven en met een druk op de knop doorsturen. De klus is zo geklaard en de gegevens zitten meteen in de databank.

In onze regio tel ik al enkele jaren de watervogels op Fort 5 te Edegem en Fort 6 te Wilrijk (samen met Fort 4 te Mortsel). De tabel in bijlage geeft een overzicht van de tellingen van 2007 – 2008. De tabel geeft ook de maximumaantallen weer die sinds 1994 geteld werden.

In totaal werden dit seizoen op Fort 5 en Fort 6 iets meer dan 2400 vogels geteld. December was de beste maand met 696 getelde vogels.

Koploper onder de overwinteraars op de Forten is traditiegetrouw de Wilde eend. In november telde ik er op beide forten samen 485.

Fort V EDEGEM

	Tellingen 2007 - 2008						Periode 1994 - 2008	
	13/10/2007	17/11/2007	15/12/2007	13/01/2008	17/02/2008	15/03/2008	Maximum	Telling
Dodaars			1				1	2007 - 2008
Fuut	4	6	3	4	6	4	12	1999 - 2000
Aalscholver			2			4	4	2007 - 2008
Blauwe Reiger		1	1	1			2	2005 - 2006
Canadese Gans						4	44	2005 - 2006
Nijlgans				1			2	2002 - 2003
Carolina- Eend				1			1	2007 - 2008
Wintertaling		1					2	2002 - 2003
Wilde Eend	88	240	257	251	165	32	315	2001 - 2002
Slobeend		2					2	2007 - 2008
Tafeleend		8		2	2		24	1998 - 1999
Waterhoen	6	6	6	8	6	4	14	2005 - 2006
Meerkoet	8	12	10	15	11	12	17	2002 - 2003
Kokmeeuw	16	10	45	12	21	14	95	2000 - 2001
Stormmeeuw				1			1	2007 - 2008
Totaal	118	280	319	292	205	66		

In december werd op Fort 5 voor de eerste keer een Carolina-eend waargenomen tijdens de watervogeltellingen; het betreft uiteraard een escape. Verder was er de tweede waarneming van een Wintertaling en van Slobeenden en de vierde waarneming van een Dodaars. Er werd een nieuw maximumaantal geteld voor Aalscholver.

In december en maart werd tijdens de telling telkens 1 IJsvogel waargenomen.

Fort VI WILRIJK

	Tellingen 2007 - 2008						Periode 1994 - 2008	
	13/10/2007	17/11/2007	15/12/2007	13/01/2008	17/02/2008	15/03/2008	Maximum	Telling
Fuut	1		2				8	2002 - 2003
Aalscholver	4	20	8	5	4	12	22	2006 - 2007
Blauwe Reiger	1	3	3	1	1		4	1999 - 2000
Canadese Gans			5	2	2	2	5	2007 - 2008
Nijlgans	2	2					4	2004 - 2005
Mandarijneend	6	6	5	2	1		11	2005 - 2006
Krakeend		2	14	34	21	2	45	2002 - 2003
Wintertaling		1					2	2002 - 2003
Wilde Eend	119	153	228	126	60	20	401	1995 - 1996
Slobeend			6	5	1		6	2007 - 2008
Tafeleend		2	3	4	2		17	2005 - 2006
Kuifeend	1	1	2	2			3	1995 - 1996
Waterhoen	3	6	7	5	3	5	14	2000 - 2001
Meerkoet	4	5	7	10	5	3	11	2002 - 2003
Kokmeeuw	54	51	100	3	39		131	2005 - 2006
Totaal	189	229	377	193	134	32		

Er werden nieuwe maximumaantallen geteld voor Canadese gans en Slobeend.

In maart werd tijdens de telling 1 IJsvogel waargenomen.

Zwaluweninventarisatie in onze afdeling

De achteruitgang van het zwaluwenbestand voorlopig een halt toegeroepen ?

Zoals we reeds enkele jaren doen, telden we ook dit jaar het aantal broedende zwaluwen in onze afdeling. Dit jaar waren Hove en het district Wilrijk aan de beurt. Op zaterdag 10 mei en zondag 11 mei telden we het aantal zwaluwnesten door met de fiets het grondgebied van de gemeente/district te doorkruisen. Enkele bijkomende gegevens werden telefonisch opgevraagd (Wilrijk).

Alhoewel de meeste boeren ons melden dat de zwaluwen dit jaar gemiddeld een 10 dagen later arriveerden konden we

toch een relatief getrouw beeld vormen van het aantal nesten. Hierbij zijn we eerder voorzichtig tewerk gegaan en telden we enkel het aantal broedende koppels en nesten in opbouw.

Uit de gegevens in onderstaande tabel blijkt dat het bestand te Wilrijk spijtig genoeg gelimiteerd blijft tot 1 boerderij, gelegen op de grens met Aartselaar. Alle oude stallingen in het district werden immers in de loop van de jaren verbouwd met alle gevolgen van dien. Het aantal Boerenzwaluw nesten nam echter lichtjes toe ten opzichte van het afgelopen jaar.

Voorkomen van de Boerenzwaluw te Wilrijk		
Straat en boerderij	2007	2008
Wilrijk :	5 nesten	>7 nesten

De resultaten voor Wilrijk steken schril af met de meer uitgebreide populatie in het (iets) meer landelijke Hove: 21-25. Dit is duidelijk te wijten aan meer voorkomen van boerderijen met oude stallingen meestal gelegen in de resterende beekvalleien aan de rand van de gemeente Hove

met Boechout en Lint.

Onderstaande tabel geeft het aantal nesten/vogels te Hove weer voor 2008 in vergelijking met de tellingen van de vorige jaren.

Voorkomen van de Boerenzwaluw te Hove

(tenzij anders aangegeven)

Straat en boerderij	2001	2006	2008
Akkerstraat : alleenstaand huis	1 Huiszwaluw	0 (wegens verbouwing)	0 (definitief)
Gasthuishoek : boer 1	3 nesten	3 nesten	> 7 nesten
Gasthuishoek : boer 2	Niet geteld	7-10 nesten	>13 nesten
Boshoek : boer 3	1 nest	0 (wegens verbouwing)	0 (definitief)
Boshoek : boer 4	2 nesten	4 nesten	5 nesten
Boshoek : boer 5	2 nesten	3 nesten (ondanks verbouwing)	0 (wegens sluiten toegangspoort)
Boshoek : boer 6	0	4-5 nesten (ondanks verbouwing)	3 (mogelijks 4)

Opmerkelijk is dat de populatie van de erg landelijke gelegen boerderijen op de Gasthuishoek behoorlijk stand houden en zelfs toenemen. Boer 2 van Gasthuishoek, meldde bij het opnemen van de telling, dat vorig jaar een 40-tal jongen uitvlogen, verdeeld over twee legsels. Nog even aangeven dat verscheidene boeren ons het herstel van de mussenpopulatie aangaven, wat we zelf in de praktijk konden vaststellen.

Spijtig genoeg en ondanks de beperkte toename van de po-

populatie blijven de broedplaatsen bijzonder kwetsbaar. Indien de boer zijn stal verbouwd, zijn hygiëne regels verhoogt, of de toegangen verspert is het onherroepelijk gedaan met deze populatie. Zwaluwen te Hove en Wilrijk zijn en blijven dus letterlijk en figuurlijk "een randverschijnsel".

Vele boeren waren duidelijk opgezet met de mogelijke

Natuurpunt is erg blij met de steun van de beleidgever !

financiële steun vanwege Hove voor het behoud van de zwaluwpopulatie. Ondanks de soms lokale hinder leveren vele boeren/gezinnen immers dikwijls extra inspanningen om het de zwaluwen naar hun zin te maken, zoals extra invliegopeningen, later kuisen van de stallen, aanbrengen van beschermingsmateriaal... ; dit hebben we duidelijk met onze eigen ogen kunnen vaststellen. Om de boeren in onze

streek verder te steunen in de erkenning van het belang van het behoud van de zwaluw populatie, stelt Natuurpunt Zuidrand Antwerpen voor om ook in het district Wilrijk en de gemeente Edegem een gelijkaardig subsidiebeleid te laten invoeren.

**verrekijkers
telescopen
microscopen
accessoires**

www.sightsofnature.com

Pieter De Conincklaan 108, 8200 St.-Andries Brugge, 050/31 50 01

TEKEN

Herman Snoeck

Stam: geleedpotigen (*Arthropoda*)
 Onderstam: *Chelicerata* (zonder tasters)
 Klasse: spinachtigen (*Arachnida*)
 Orde: mijten (*Acarina = Acari*)
 Familie: teken (*Ixodidae*)

Teken zijn vuilgeel tot vuilbruin, zonder enige tekening, en komen overal voor uitgezonderd op Antarctica.

Twee algemeen in Europa voorkomende teken zijn de hondenteek (*Ixodes ricinus*) en de egelteek, die bloed zuigen bij schapen, vee, grotere wilde zoogdieren (reeën, dassen en vossen) en op honden en katten. Hun larven en nimfen zuigen bloed bij kleine zoogdieren

(konijnen, knaagdieren) en bij op de grond nestelende vogels (patrijzen, fazanten).

Levenscyclus

- Het wijfje legt vier- tot achtduizend eitjes, meestal gewoon op de grond. Het aantal dieren dat de volwassenheid bereikt is in verhouding gering.

- De larfjes die geboren worden hebben 6 poten en klimmen tegen plantenstengels omhoog. Daarboven wachten ze dan tot er toevallig een dier voorbij komt. Dan laten ze zich onmiddellijk vallen en grijpen zich aan de vacht of veren van het dier vast.

- De larve steekt zijn snuit in de huid van haar gastheer vast en zuigt zich vol bloed. Vervolgens laat zij zich op de grond vallen.

- Hier vervelt de larve tot een nimf. Die zijn nog niet volwassen, maar hebben al wel 8 poten.

- De nimf herhaalt nu de handelingen die ze als larve had verricht. Nadat zij zich weer heeft volgezogen en op de grond liet vallen, vervelt ze tot een volwassen dier.

- De mannetjes, die kleiner zijn dan de wijfjes, eten niet meer.

- Bij de paring, die op de grond gebeurt, draagt het mannetje de zaadcellen in gesloten zakjes over aan het wijfje. Binnen haar lichaam blijven die zaadcellen in hun zakjes liggen en is het wijfje nog niet bevrucht. De zaadcellen komen pas vrij om zich met de eicellen te verenigen nadat het wijfje een flinke portie warm bloed heeft kunnen zuigen. Dan worden de eitjes bevrucht en kan ze de eitjes afleggen.

- Na de paring kruipt het 2 mm grote wijfje omhoog langs grashalmen, plantenstengels of stammen en takken

van heesters en bomen. Daar, in de hoogte, hangt ze te wachten op een gastheer. De kans dat een warmbloedig dier voorbijkomt is uiterst gering, maar het volwassen wijfje kan tot wel zeven jaar wachten.

- Het wijfje is blind en doof maar ze heeft een uitstekende reuk, een heel fijn onderscheidingsvermogen voor temperatuurverschillen en een prima tastzin.

- Nadert er een gastheer, dan wordt de teek gewaarschuwd door de meer of minder sterke zweetgeur, die ieder warmbloedig dier verspreidt. Het waarnemen van die geur en van trillingen heeft tot gevolg, dat de teek zich laat vallen.

- Valt ze daarbij op een koud voorwerp dan heeft ze gemist en ze zoekt weer een stengel of tak waarlangs ze omhoog kan kruipen.

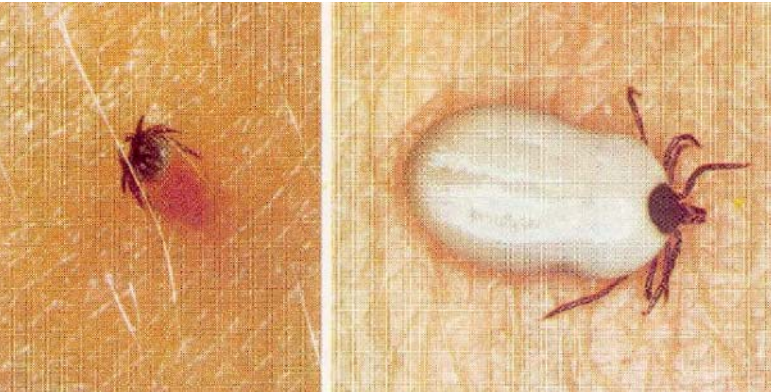

- Komt ze op een warm oppervlak dan komt de tastzin in werking en zoekt de teek een plekje, waar ze haar ingewikkelde steek- en zuigapparaat in de huid kan drukken. De kaken zijn twee langgerekte zaagvormige organen die de huid van het prooidier met gemak doorboren. Daartussen ligt het hipostoom, een soort holle, grove vijl met flinke weerhaken. Wanneer de kaken eenmaal een wond gemaakt hebben, wordt het hipostoom erin gebracht, zodat de teek dan over een stevig houvast beschikt. Dan wordt er via het holle hipostoom een dun buisje in de wond gebracht. Zodra haar dat gelukt is druppelt ze wat speeksel in de wond, waardoor het bloed vanzelf gaat toestromen en waardoor het niet meer stremt. De teek zuigt zich vol en zwelt (5 mm diameter) en na een dag - soms na enkele dagen - heeft zij haar galgenmaal genuttigd. Ze verlaat de gastheer, gaat eitjes leggen en sterft.

Tekensteken

- Een tekensteek is niet pijnlijk.
- De teek blijft in het slachtoffer vastgehecht tot zij zich vol bloed gezogen heeft.
- Na enkele uren kan de beet beginnen jeuken en er

ontstaat een rode vlek.

- Er kunnen huidveranderingen optreden.

Ziekteoverbrenger

Met het speeksel van de teek kunnen ziektekiemen (virussen, protozoën of bacteriën) in de wond komen, met risico op verzweringen.

- De meest bekende ziekte die overgebracht wordt door een teek is de **ziekte van Lyme**, genoemd naar een grote epidemie onder kinderen in het plaatsje Lyme in de Verenigde Staten.
- De bacterie die deze ziekte veroorzaakt werd pas in 1982 ontdekt. Nu dragen 15-20% van de teken deze bacterie (*Borellia burgdorferi*) in zich.

Er zijn 3 stadia in het verloop van de ziekte maar niet elk slachtoffer doorloopt die allemaal.

De ziekte is in alle stadia goed te behandelen en is niet besmettelijk.

1ste stadium

- Binnen drie weken ontstaat op de plaats van de beet een rode, ringvormige plek die geleidelijk groter wordt. Het centrum van de plek verbleekt.
- Dit kan samengaan met griepachtige verschijnselen: koorts, hoofdpijn, spierpijn, gezwollen lymfeklieren.
- In deze fase kan de ziekte goed bestreden worden met antibiotica.
- Bij sommigen treedt deze eerste fase niet op: weinig uitgesproken rode uitslag en geen griepachtige verschijnselen.

2de stadium

- Na enkele weken tot maanden woekert de bacterie voornamelijk in het zenuwstelsel, de gewrichten en in mindere mate het hart.
- Het slachtoffer heeft pijn in armen of benen, hoofdpijn, is vermoeid, ziet dubbel, lijdt aan aangezichtsverlamming.
- Ook nu kan de ziekte heel goed behandeld worden met antibiotica

3de stadium

- Dit stadium treedt pas op bij een ziekte duur van meer dan een jaar.
- De bovengenoemde ziekteverschijnselen verergeren en worden chronisch. De huid kan op diverse plaatsen op het lichaam rood tot paars kleuren en wordt papierdun.
- Het herstel (met antibiotica) kan lang duren.
- In theorie zou het niet behandelen van deze ziekte uiteindelijk tot de dood kunnen leiden

Preventie en EHBO

- In de apotheek worden producten verkocht waarmee je je kunt insmeren tegen teken.
- Ga in gebieden die gekend zijn voor veel teken op stap in lichtgekleurde, gesloten kledij. Draag een lange broek met de broekspijpen in de sokken.
- Mijd struikgewas en hoge grasvelden, blijf op de paden.
- Controleer na de wandeling je lichaam op teken.
- Ga dadelijk na de wandeling gedurende lange tijd in een warm bad, daar zullen de teken loslaten. (Een hete douche helpt niet!)
- Tracht niet de teek met alcohol of een andere stof te verdoven omdat het diertje dan nog speeksel in de wonde spuwt.
- Verwijder de teek binnen de 24 uur met een teekentang, dan is er geen gevaar voor besmetting: Neem de teek stevig vast en haal haar met een draaiende beweging uit de huid.
- Erg handig is ook het plastic 'koevoetje' dat in de apotheek verkocht wordt om teken bij honden en katten te verwijderen.
- Verzorg de wonde met water en zeep of met een kleurloos ontsmettingsmiddel.
- Noteer de datum.
- Observeer eventuele huidveranderingen.

Een bezoek aan de dokter is noodzakelijk

- voor een zwangere vrouw;
- wanneer er huidveranderingen optreden;
- bij andere ziektesymptomen: koorts, gewrichtspijn, misselijkheid.

**Bezoek aan het Ecohuis
te Antwerpen
zaterdag 26/01/2008 - 10 dlnm
Gids: Jack Van Couteren
Leiding: Tuur Wuyts
Verslag: Veerle De Saedeleer**

Het is prachtig zonnig weer deze zaterdagmiddag, weinig kans dus op een volkstoeloop. Toch zijn 10 mensen op post. Onze EHA gids leidt ons rond in het Ecohuis van onder naar boven en vertelt aan de hand van 6 thema's de details over ecologisch wonen en leven. Na elk thema krijgen we een aantal kwisvragen om onze ecologische voetafdruk te testen. Verwarming gebeurt aan de hand van thermische zonnepanelen als onderdeel van een zonneboiler en via een warmtepomp. Die laatste haalt warmte uit de grond! De principes moet je maar eens op de EHA website (<http://ecohuis.antwerpen.be>) nalezen. Een hoogrendement condensatiekachel springt enkel in noodgevallen bij. Op deze zonnige dag is het lekker warm in het gebouw! Water wordt opgevangen van het dak in een opslagtank en gebruikt voor de toiletten, die voorzien zijn van een spaartoets voor kleine en grote boodschap. Water wordt ook als drinkwater besproken en we krijgen info over het modale gebruik en mogelijkheden tot besparing. Elektriciteit wordt bespaard via licht- en bewegingssensoren, die het licht aanpassen in functie van de natuurlijke verlichting of de aanwezigheid van mensen. Op het dak staan naast de al genoemde thermische zonnepanelen ook fotovoltaïsche panelen (zoals in onze rekenmachines op zonne-energie) die zonlicht omzetten in elektriciteit. Die leveren voldoende voor eigen gebruik. Teveel wordt geleverd aan de energieleverancier en dan draait de meter zelfs terug! Energiezuinige toestellen (zgn. A-label), spaarlampen en TL lampen zorgen voor een minimaal verbruik. FSC kastanjehout wordt gebruikt voor de warmtespiegelende en dubbelglasramen. Hout en de papierberg zijn natuurlijk onafscheidelijk. Papier vermijden kan via stickers tegen reclaimedrukwerk op je bus of door jezelf op de Robinsonlijst tegen geadresseerde reclame te laten plaatsen. Meer info hierover aan de EHA-balie. Ecologische materialen zijn een volgend thema. Verpakkingen met statiegeld hebben de voorkeur. Zij verminderen de afvalberg, maar recycleren is natuurlijk ook goed, zolang je restafval maar beperkt blijft. Het ecohuis is echter ook gebouwd met ecologische gerecycleerde materialen: FSC hout, lemen bepleistering, linoleum en dergelijke. Wist je dat uitgesleten linoleum kan afgeschraapt

worden en dat het schaafsel kan gecomposteerd worden? Ecologisch leven betekent ook je koopgedrag aanpassen. Ga eens een kringloopwinkel binnen bijvoorbeeld. Koop meer verse en seizoensgebonden groenten. Steek je boterhammen in een brooddoos i.p.v. in aluminiumfolie. Op de bovenste verdieping van het Ecohuis eindigt onze rondleiding. Daar bevindt zich een groen dak, beplant met sedum, vind je de zonnepanelen en daarnaast ook een soort van grote schouw: een oude Arabische "shindaga" of windtoren. Deze zorgt voor de ventilatie in het gebouw en zuigt de vervuilde lucht naar buiten en de buitenlucht komt naar binnen, zonder dat we airco of andere energieverlindende machines moeten gebruiken. Terug beneden gekomen krijgen we ons rapport van onze kwisvragen en hoe kan het ook anders: we zijn al goed ecologisch bezig. Beter kan echter altijd. Wie geïnteresseerd is, kan het rapport nalezen op onze website. Aan onze gids en leiding: bedankt voor een interessante namiddag!

**Vogelobservatietocht Anderstad
zondag 03/02/2008 - 19 dlnm
Gids: Miel Lauwers
Leiding: Wim Vandeweyer
Verslag: Rina Vredendregt**

Na weken van regenachtig weer en te hoge temperaturen voor de tijd van het jaar, mochten we ons dit weekend verheugen in zon, een heldere hemel en vrieskou. Dat is altijd gunstig voor het waarnemen van watervogels. Pas waren we uitgestapt aan het melkfabriekje van Anderstad of we zagen al een paar baltsende Grote bonte spechten overvliegen. In de hoge boomkruinen troepten luidruchtige Kauwen bijeen. Even verder, op de dijk bij de grote waterplas, vatten we post. Aan de overkant zat een Watersnip, half verdoken in het riet. Op de dwarsbalk boven het wateroppervlak zaten vier Aalscholvers op een rij. Een ervan was in broedkleed: echte veren aan de kop en een witte broedvlek opzij. Bovendien was hij aan beide poten geringd. Wat verderop was een groep Slobeenden rondjes aan het zwemmen,

een typische werkwijze bij het foerageren. Bergeenden gingen geregeld kopje onder, terwijl het achterlijf loodrecht boven het water uitstak. Wim Van Deynze had door zijn telescoop blijkbaar iets bijzonders ontdekt in de rietkraag aan de overkant. Hij riep er Luc Van Schoor bij, en wat bleek? Er zat een Roerdomp! Proficiat Wim! We wandelden verder naar de dwarsdijk, waar bijna altijd enkele vogelaars staan te turen. Een paar leuke Dodaarsjes kwamen af en toe boven water. Voorbij de plezierbootjes sloegen we linksaf, de dijk langs het Strijkersbroek op. Sinds jaren weten we wat we daar mogen verwachten. En inderdaad, zonder al te veel speurwerk konden we in het dicht vervlochten struikgewas de Ransuilen ontwaren. Het waren er in totaal zes! Ten einde deze dijk, waar we gewoonlijk rechtsaf slaan om terug te keren, zagen we links op de plas wel zeker vijf of zes prachtige Wintertalingen. Over de Netedijk wandelden we terug richting Melkerij. In Anderstad valt altijd wat te beleven. Ook nu was het weer een fijne tocht.

**Vogelobservatie: het Noordelijk Eiland
zondag 10/02/2008 - 26 dlnm
Gids: Tuur Wuyts
Leiding: Wim Vandeweyer
Verslag: Thierry Depauw**

Nachtvorst. Maar overdag rustig zonovergoten lenteweer, 14°C. Gisteren werd de warmste negen februari ooit gemeten. Records blijven sneuvelen. Hoe zou dat komen denk je?? Nu, je ziet het duidelijk aan het aantal watervogels. Op tijd van het veer, en daar gaan we, met de ideale belichting, het Noordelijk Eiland voor ons. Ieder kleurtje komt tot zijn recht. Een flinke groep, 26 man. Een paar oude kennissen komen nog eens kijken. Welke echte Wielewaler (of mag ik dat niet meer zeggen, moet het Natuurpunter) kan met zo'n weertje binnen blijven. Een rijk vogelgebied dicht bij de deur, een halve dag. De kleurrijke Slobeenden, de elegante Pijlstaarten, het gefluit van de Wintertalingen, Krakeend, grondelende Bergeenden, Wilde-, Kuif- en Tafeleenden, Kieviten, Canada's natuurlijk, Aalscholvers (Wittekop Sinenis, Continentaal Europa). Aha! Daar is ie mooi in beeld (scope): de IJsvogel alsook de Groene specht. Rietgorzen, Puttertjes. Daar is de Watersnip. Ook een Torenvalk. De Slechtvalk is, na het afspeuren van de pylonen, niet thuis. Op de Rupel zit ook aardig wat. 't Is van d' Eb – naar laag water toe. De slikken komen vrij. In de week had ik er ook eentje op de AWW – bekkens, maar ook Witgatjes. We maken rustig de toer. Genietend, keuvelend, mooi op tijd voor het veer van 11.30 u. Ja,

Tuur, Wim, hartelijk dank voor deze heerlijke lentetocht in putje winter.

Bustocht Schouwen – Duiveland
zondag 24/02/2008 - 44 dlnm
Gids: Luc Van Schoor
Leiding: Walter Van Spaendonk
Verslag: Thierry Depauw

ZZW 4. Zacht, 10/15°C. Wisselend bewolkt. Brouwershaven. Langs de dijk, 't Grevelingenmeer naar Den Osse. Dwars in de weg, 't eilandje weet je nog? Twee Velduilen. Hoe lang is dat geleden ??? De Kleine zilverreigers zien we regelmatig in de grachten. Dodaars, Aalscholwers, Grauwe en Rotganzen, Berg-, Slob-, Wilde -, Kuif- en Krakeenden. Buizerd. De Slechtvalk laag in de struik, niet gemakkelijk hé ! Hela !! wat een sliert jongens. Heuh ! ik bedoel Natuurpunter, 44

man. Scharrendijke. In deze uithoek van de Grevelingen zitten 's winters altijd 1000-den Futen. Hé !! Waar ?? Vissersboten, ja, een hele vloot. Telewerk, ja, ja kijk ginder ver, en daar nog verder. Een schatting, ongeveer 2000. Wat Middelste zaagbekken en Dodaarsjes. Café de "Zondebok". Gezellige tent, speciaal voor ons open. En wie is de zondebok denk je ??? O. a. ikke. Mijn champignonsoep kwam maar niet. Oh ! sorry. Misverstand. Dadelijk. Terwijl de meesten al aan het betalen zijn, moest ik het smoorhete vocht doorslikken, vlug, vlug. Maar ze was lekker, hé hé !! Punt van Goeree, de zon is er mooi doorgekomen. De gluurmuurwandeling tussen de struiken. Op 't Grevelingen nog Futen, Geoorde – en Dodaars, Pijlstaarten, Aalscholwers, Kieviten. Ik vergat bij 't Spui, Grevelingen zijde, de vissende Zeehond.

Brouwersdam. Zon. ZZW matig. Baren van 0,50 tot nog geen meter. Steen- en Paarse strandlopers, Drieteentjes. Het haventje: Kuifduiker, Roodhalsfuut, Eidereend. We wandelen rustig de dam af. Verder voorbij 't strand. Middelste zaagbekken, Brilduikers, Zwarte zee-eend. We tellen ongeveer 50 Roodkeelduikers. Ook hier steekt de Zeerob regelmatig zijn kop boven. Maar aie, aie !! het gaat donker worden.

Prunjepolder, de nieuwe, de Inlagen. Plan Tureluur. Het water zakt. Dit wordt een schitterend nieuw schorregebied (weliswaar zonder getijde). Zwarte ruiters,

Tureluurs, Kanoet, Scholeksters, honderden Goudplevieren, ook wat Zilver, Kluten, Bergeend, Smienten, Wulpen. Maar ook nog wat ganzen, flink uitgedund eind februari: Brand-, Rot- en Grauwe. Hé ! Bontbekjes. Zie jij nog wat ??? Back to mama. Inpakken en wegwezen, helaas. Parallel met de Zeelandbrug vliegt een Slechtvalk. Hij schijnt te willen zeggen: jongens tot toekomstend jaar. We hebben 84 soorten genoteerd. Tevreden ??? Hartelijk dank, Luc en Walter voor weer een fijne dag. Winter ??? Lente ???

Werk van eigen leden: Nationale Parken van Californië en Peru, "Inca-Natura"

zaterdag 01/03/2008 - 58 dlnm
Gids en leiding:
Californië: Hugo Waeterschoot
Peru: Rudy Vansenant
Verslag: Tuur Wuyts

Voor deze laatste winteravond liep de le Grellezaal in kasteel Steytelinck behoorlijk vol.

Hugo stelde het verslag van zijn familiale reis naar de westkust van de V.S. voor.

Eerst werd de geologische opbouw van het gebied besproken omdat het landschap een weerspiegeling is van de processen die er miljoenen jaren geleden plaatsgrepen. We bezochten Joshua Tree Nature Reserve, Lassen en Crater Lake evenals het fascinerende Redwoods Park met de hoogste bomen ter wereld. Sommige van deze bomen zijn de oudste levende wezens op aarde met leeftijden van soms 5.000 jaar !! Het zijn zaken die we maar moeilijk kunnen vatten. Deze nationale parken doen qua oppervlakten onze eigen landschapsparken in het niet verzinken. Mooie beelden van natuurfenomenen als kokende geisers, hete modderbronnen, bomen van zowat 100 m hoogte, rotsformaties en diepe kloven kwamen aan bod. Opnamen van herten, bisons, beren, cactussen en wat al nog. Dit alles op een vlotte wijze gebracht. Puik werk.

Na de pauze kwam Rudy aan bod met z'n reeks foto's genomen tijdens een groepsreis van uitsluitend natuurliefhebbers, waaronder zelfs 2 gerenommeerde herpetologen. De gidsen waren plaatselijke biologen met een ongelooflijke kennis van hun land. Bezochte gebieden Arequipa en de Colca Canyon in het Andesgebergte. Maar ook de oude stad Cuzco met zijn gebouwen en kerken in koloniale stijl werd getoond. De plaatselijke bevolking draagt nog veelal de kleurrijke klederdracht. Het zijn zeer vriendelijke mensen.

Hoog in het gebergte leven de Condors, vogels met een spanwijdte van max. 3,30 m, kwamen mooi in beeld. Peru herbergt een

zeer rijke biodiversiteit op alle gebied. Vogels (1800-tal), waarvan 1000 in het bezochte nationaal park, planten, reptielen, amfibieën, en vlinders. Er werd een kikker getoond die pas in 2004 ontdekt werd!! Schitterende opnamen van allerlei vogels waaronder Kolibries, bijna beeldvullend. Het gezelschap noteerde tijdens zijn reis 266 vogelsoorten, 47 soorten amfibieën en 29 soorten reptielen.

Kortom het was weer werk van de bovenste plank en ieder van de aanwezigen was opgetogen over zowel de kwaliteit van de beelden als over de rechtstreeks gegeven commentaar.

Hugo en Rudy we hopen nog werk van jullie te zien!

Heidewandeling te Kalmthout
zaterdag 08/03/2008 - 20 dlnm

Gids: Dré Vansteenvoort
Leiding: Hugo Waeterschoot
Verslag: Hugo Waeterschoot

Op stap gaan met 15 vrouwen en enkele mannen op "vrouwendag" is een uitdaging dat verzeker ik je. Nu goed en alle gekheid op een stokje, we beleefden een prachtige einde winter, of vroege voorjaarswandeling (zo je wil) op de Heide. Via de Drielingvennen en de Biezenkuilen trokken we naar de Steerseheide en de Kambuusduinen, een voor velen wat onbekender gedeelte van de Heide aangezien lange tijd afgesloten voor het broedseizoen of te vochtig om door te komen. De prachtige en weidse vergezichten, de snedige wind en snel wisselende wolkenpatronen (gelukkig zonder regen) waren op zichzelf reeds van hoge spektakel waarde. Daar bovenop,

kwamen een aantal mooie waarnemingen van Boomleeuwerik (verschillende malen van dichtbij waargenomen), Klapekster en Roodborsttapuit (vooral mooie mannetjes, dames !), en een flinke horde Kolganzen op de Steerse heide. De uitgegraven holen van de Driehoornmestkever waren gezien de beperkte begroeiing goed zichtbaar en leken

wel op “terills” ! Jongens, wat een hoeveelheid zand kwam er uit zo een nestkoker zeg. Wat verder onze bijzonder aandacht trok was de achtergrond en toelichting die Dré telkens gaf omtrent de beheersplanning van ieder van de bezochte gebieden. Wanneer er geplagd werd, om welke reden, het gevaar van branden, enz... werd telkens deskundig toegelicht. Hoogtepunt op dit vlak was het grensoverschrijdend Life project ter herstel van het duinencomplex tussen de Kambuusduinen en Paalberg. Op een oppervlak van ongeveer 180 hectaren wordt momenteel alle Amerikaanse Vogelkers en het grootste deel van het bomenbestand verwijderd om de heide en enkele oude venen terug kansen te geven. We kijken alvast uit naar het resultaat (en ja ... Dré heeft beloofd dat hij het ons zal laten zien ...). Met dank Dré voor je originele kijk op het gebied.

Natuurweekend Oostvaardersplassen Weekend 15 & 16/03/2008 - 27 dlnm

Gids: Luc Van Schoor

Leiding: Wim Roelant

Verlag: 1ste dag - Thierry Depauw

2de dag - Kris Vos

1ste dag:

Z. tot O. 2/3 Bf, zacht, ong. 14°C. Licht bewolkt. Opklaringen.

Iets voor 10.00 u. Afspraak voor de zeven wagens, Bezoekerscentrum “De Trekvogel”, recht tegenover de Lepelaarsplassen, ongerept moeras-plassen gebied 350 ha groot. Die doen we als 1ste aan. Op weg daarheen zien we langs de overkant van het kanaal afgeknaagde bomen, de onmiskenbare sporen van Bever! Vanuit de vogelhut “De Lepelaar”, Nonnetjes. 2 ruziënde Stekelstaartmannetjes, Kuif-, Tafel-. Overvliegende Lepelaars. De Grauwe ganzen zullen we over het hele gebied zien. IJsvogel. Maar op de eilandjes nestelend zowel Blauwe reigers als Aalscholvers. Midden deze plassen bevindt zich een van de grootste Aalscholverkolonies van Nederland. Ze foerageren op 't Markermeer en IJsselmeer. Later op 't seizoen is de lucht zwanger van honderden over en weer vliegende zwarte scholvers. Ongerept moeras-plassen gebied, 6.000 ha groot. Kemphanen, 5 Waterpiepers, 3 Bonte strandlopers, 3 Kleine plevieren, Matkop. Hoe ?? Honger ?? Goed dan, lunchpauze in café in Almere.

P. M. Westkant Oostvaarders. Fietspad Jan V. D. Bosch. Drie uitkijkpunten. Fluitbos. Bosstrook. In deze bosstrook komen in de winter veel Edelherten vanuit de Oostvaardersplassen. De paartijd is in september-oktober en in mei-juni wordt

meestal 1 kalf geboren. Vlak daarvoor wordt het jong van het vorig jaar verdreven. Hé, wat een vergezicht hier over de plassen, afwisselend water en land. Grote Zilverreigers, Grote zaagbekken. De Vos zullen we regelmatig mooi in beeld krijgen. Maar ook de grote grazers. Edelherten, Konikpaarden, Heckrunderen. Bruine kiek, Slobeend, Pijlstaarten, Grutto's, Geelpootmeeuw, Brandganzen die regelmatig met honderden de lucht in gaan. Waarom ? Havik. Van de Vos trekken ze zich niet veel aan. Die slomt zo maar overal tussendoor. Bontbekjes. Hé, hé !! Meer dan 6000 ha puur natuur zo ver we zien kunnen. Een en al leven. We volgen vervolgens de Oostvaardersdijk, met links het Markermeer, rechts de plassen. Drie uitkijkpunten. Als 1ste de “Kuifeend”. Kijk daar, een kolonie Grote zilverreigers op een lang bebost eilandje, 34 stuks. (in 2008 met 97 broedkoppels de grootste kolonie in Nederland !) Vlakbij een Klapekster. Kiekendieven, ganzen, Krak-, Pijlstaart, Baardman auditief. Helaas, het water staat overal hoog, ongunstig voor steltlopers. Voor zangvogels is het nog wat vroeg. Tjiftjaf is terug, ook de Blauwborst, de Roodborsttapuit. We rijden verder, slaan het tweede kijkpunt over. En net tussen 2 en 3 ben ik de gelukkige, die vlak langs de dijk een mannetje Krooneend zie. Net op 't goede moment naar buiten gekeken. We zullen morgen op een klein plasje het vrouwtje zien. De Zilverreiger – Julianapad. Observatiehut voor mindervaliden n° 3. We wandelen tussen het riet, later op 't seizoen een weelde, nu muisstil. Prachtige hut, je rijdt er zo door. Maar vogels ??? Even begin Knardijk. 't Bovenwater, de Hoekplas. Nonnetje, Futen, Grote zaagbekken; één Middelste -, maar 't wordt donker. Op naar de Lange Jammer. Het oude werkeiland, de gerenoveerde huisjes van de werklieden. Ons hotel, per 2, een huisje met alle comfort. Ons avondmaal gaan we zoeken in Bataviastad. Oh, gemakkelijk vinden, altijd rechtdoor. Ja waadde. Nog een werf in aanbouw. Slalom hier, slalom daar. We staan voor de indrukwekkende poort van de Bataviawerf. Hier worden al de replieken gebouwd van de oude V. O. G. schepen. Maar ! Gesloten, fermé, closed. Potver, had ik dolgraag gezien. Een mens kan niet alles hebben. We strompelen nog maar eens over een bouwwerf naar het restaurant. Putten, kuilen, los zand. Oh !! even spanning, een klein misverstandje ? Zijn we verwacht ? Zullen we wat krijgen ? Ja hoor ! Wim haalt de bewijzen boven van onze afspraak. Even geduld. 't Is hier oergezellig, kletsen en babbelen en per slot, lekker en heerlijk eten. Moe en voldaan trekken we terug naar de oude haven. Hé, hé ! Gaan we 't vinden ? Zijn we juist ?? Na een heerlijke dag trekken we ons terug onze huisjes. Luc en Wim, hartelijke dank voor deze droomdag. Maar ook dank

aan onze navigator Liliane en piloot Moniek, die ons feilloos hierheen brachten. Ook aan de toffe groep. Ik geef de fakkel over aan Kris Vos. Dit zal een heel ander verslag worden, let maar op. Ik kijk er al naar uit. Oh! Ja, ik telde vandaag 80 vogelsoorten.

2de dag:

Zondagmorgen 7u. Benieuwd naar het weer schuif ik de gordijnen open en zie dat het regent, regen voor de hele dag! Niet getreurd, Wim altijd optimist in korte broek, wenst ons in de refter een goede morgen en schetst het programma van de dag. We genieten van een verzorgd en uitgebreid ontbijt en verzamelen daarna aan de auto's op de parking. We kruisen al meteen enkele vogels aan op de vogellijst: Houtduif, Turkse tortel, Merel, Huismus ... ook al zijn we niet voor deze tuinvogels naar hier gekomen.

Werijden over de Knardijk, de ‘vogelboulevard’ zeggen ze hier. Vanaf deze dijk hebben we een prachtig uitzicht over het open moeraslandschap. De Nederlanders zijn echte meesters in het “knutselen” aan de natuur. De wilgenbossen rond de Oostvaardersplassen zijn onder handen genomen en er is een savanne ontstaan die kan wedijveren met de wildebeestenlandschappen in Afrika. Vanuit de kijkhut “Grauwe Gans” zien we veel Aalscholvers op hun nesten zitten. We zien ook de Watersnip.

Wat verder parkeren we de auto's aan het bezoekerscentrum. Van hieruit maken we een wandeling door de Driehoek. Dit gebied bestaat uit een mix van spontaan wilgenbos, grazige plekken, poelen en ruige vegetaties. Heckrunderen, Konikpaarden en Edelherten geven vorm aan het landschap, zij zijn de natuurlijke beheerders van dit gebied. Gelukkig zijn er, met deze regen, verhoogde paadjes waarop we kunnen wandelen. Nu ja, plach, plach, ploeteren we door de modder tot plots Rudi enkele Edelherten ziet, vlak bij ons. Heel stil en alert gaan we nu verder. Het is soms onwezenlijk en desolaat hier in dit bos: veel dood hout, recht of liggend kris kras door elkaar, de schors van de bomen opgegeten door de herten. Vanaf de rand van het bos bespieden we een hele kudde Edelherten. Als ze ons ruiken galopperen ze naar veiliger oorden. Prachtig om dit te observeren: één mannetjeshert met groot gewei en wel zestig hinden. Later op de dag komen we nog groepjes tegen, soms jonge mannetjes alleen.

Neen, het silhouet van de Zearend tegen de Hollandse lucht hebben we niet gezien vandaag, wel de gelijknamige kijkhut en die mag er ook zijn. Plaats genoeg in deze mooie, huizingrote hut. Van hieruit hebben we een magnifiek uitzicht over het grazige en waterrijke landschap. Op het water dobberen Krak-, Kuif- en Slobeend, ook Pijlstaart, Bergeend, Smient en Wintertaling. Alle eendensoorten zien we vandaag en ook de Grauwe gans die in dit gebied komt ruien.

In de Lange Jammer wacht ons 's middags een heel verzorgde lunch met alles erop en eraan, tot de traditionele Hollandse karnemelk toe. Na de middag maken we kennis met het bezoekerscentrum en kijken naar een mooie film over de Zearend. Nadien is het onze passie voor de vogels, en misschien ook nog de stille hoop om alsnog de Zearend te zien, die ons nu nog door dit weer jaagt.

We vervolgen onze 'vogelkijkhuttentocht' langs de Krakeendroute. We zien nog meer watervogels: Grote zilverreiger, Brilduiker, Nonnetje, Fuut, Dodaars en onderweg, van de ene hut naar de andere, zien en horen we o.a. Boomkruiper, Keep, Vink, Matkop, Grote lijster, Koperwiek, Winterkoning. Toch nog heel wat lentegezing ondanks het druilerige weer. Mijn vogellijstje geraakt zo stilaan doorweekt J. En, water mensen, veel water hebben we gezien.

Nog even stoppen we op de "Grote Praambult", een observatieheuvel van waarop je een prachtig overzicht hebt over de vele kuddes Edelherten en Heckrunderen. Konikpaarden zien we minder, maar ze zijn er wel: 400 stuks lopen er op het grazige gebied, samen met 500 Heckrunderen en zo'n 400 Edelherten.

Dit is meteen ook de geschikte plaats om dit prachtige weekeinde af te sluiten. Luc en Wim worden uitbundig bedankt met een welgemeend BRAVO en, terwijl een paar verbaasde Hollanders toekijken, nemen we zoenend afscheid van elkaar en wensen iedereen een goede reis huiswaarts.

Wie meer wilt lezen over dit mooie gebied verwijst ik graag naar: <http://oostvaardersplassen.biofaan.nl>

Verlag slakkenexcursie
zondag 13/04/2008 - 20 dlnm
Gids: Jan Waeterschoot
Leiding: Hugo Waeterschoot
Verlag: Jan Waeterschoot

Een twintigtal deelnemers stonden, mét (lege) bokaal en loupe, rond 10 uur aan het Sterckshof. Klaar voor een "slakkenjacht" in het Rivierenhof. Het regende ... en gezien slakken van vocht houden ... De "verlengde" winter speelde echter parten. Slakken houden

immers niet van koude. Het werd dus een echte slakken"zoek"tocht. De "oogst" was echter voldoende groot.

We overlopen er enkele. In het water.

Onder onze inheemse zoetwaterslakken vinden we slakken die ademen door longen en andere die ademen door kieuwen. Deze laatste, de kiewslakken, sluiten hun "mondopening" altijd af met een soort afsluitplaatje: het operculum.

De zoetwaterlongslakken telt in ons land 2 algemeen voorkomende families: de poelslakken en de schijfhorenslakken.

In de plasjes rond de voormalige rotstuin vonden we 2 vertegenwoordigers van de poelslakken:

- de Moeraspoelslak; herkenbaar aan de snelle, doch regelmatig winding

- de Ovale Poelslak: een slak met een zeer grote 1e winding

Tussen de planten in het water vonden we zeer veel (jonge en dus kleine) schijfhorenslakjes

In het (iets) dieper water van de visvijvers, onder de (in het water liggende) stenen, vonden we in grote aantallen de vertegenwoordiger van de zoetwaterkieuwslakken: **het diepslakje**. Alle huisjes van dit kleine slakje waren netjes afgesloten met een operculum.

Onze "landslakkenzoektocht" leverde, met uitzondering van grote hoeveelheden naaktslakken, aanvankelijk slecht weinig vondsten op ... tot we een (levende) slakken"schat" ontdekten onder een omgevallen boomstam. Waren o.a. van de slakkenpartij:

- de **witrandtuinslak**; tuinslakken behoren met hun "bontgekleurde" schelp, vaak voorzien van diverse banden, tot de meeste bekende slakken. De witrand verschilt van de zwartrand o.a. door de kleur van de

mondopening. (op een andere plaats werd een door een lijster kapot geslagen schelp van een zwartrandtuinslak gevonden.) Dus beide slakkensoorten komen in het Rivierenhof voor.

- de **grote barnsteenslak**: een slak met een doorzichtige barnsteenkleurige schelp ... maar het meest opvallende kenmerk is wel dat het huisje te klein is voor het dier.

- Clausilia's of **spoelhorenslakken** zijn kleine "torentjes" die je vaak onder en tussen hout, of op muren en rotsen terug te vinden zijn. In tegenstelling tot de meeste andere landslakken hebben Clausilia's een mondopening die links staat en zijn ze dus linksgewonden.

- het "**glanzend agaathorenslakje**" is dan weer een rechtsgedraaid horentje. In tegenstelling tot de spoelhorenslakjes waarvan het schelpoppervlak voorzien is van een opvallend patroon, is het schelpje van de glanzende agaathoren glad en ... opvallend glanzend. Een slakje dat je overigens in zeer veel tuinen kan terugvinden.

Naast al dat "slakkengeweld" vonden we uiteraard nog talrijke andere "ongewervelden". Of wat dacht u van:

In het water:

- een platworm (met opvallende oogvlekjes)
- een bloedzuiger
- enkele waterkevertjes
- de larven van een steekmug
- de larven van dansmuggen
- talrijke zoetwaterpissebedden
- en zeer veel kleine zoetwatermosseltjes

Op het land:

- verschillende pissebeddensoorten, waaronder de oprolpissebed
- miljoenpoten
- duizendpoten

VMPA Natuurgidsen Fort 5 Edegem

*Kalenderwandelingen
(Vertrek Hoofdingang Fort 5)*

*Zondag 8 juni 2008 10.00 u - Bloemen en Bijen
Vrijdag 4 juli 2008 21.00 u - Schemerwandeling
Vrijdag 29 augustus 2008 20.00 u - Vleermuizen (duur ca. 2u30)
Zondag 28 september 2008 10.00 u - Kriebelbeestjes
Zondag 19 oktober 2008 10.00 u - Herfstkleuren en geuren*

Zondag 23 november 2008 10.00 u - Winterleven

Openingsuren Fort 5 Edegem

april-september 8.00-21.00 u

oktober 8.00-18.00 u

november-februari 8.00-17.00 u

maart 8.00-18.00 u

Alle inlichtingen en aanvragen wandelingen:

Valerie Nackaerts 03/8283246

Vleermuizen in Edegem

In Fort 5 te Edegem verblijven vleermuizen, één van de meest beschermde zoogdiersoorten. Omdat deze dieren in de winter slaappleatsen nodig hebben, heeft de gemeente Edegem in samenwerking met de VMPA-werkgroep-Fort 5 en Natuurpunt daaraan gewerkt. Een deel van de gebouwen aan de droge gracht (de contrescarp) werd afgesloten. Tijdens een werkweekend in de zomer van 2007 werd alle rommel en vuil verwijderd. In oktober waren de werken aan het vleermuizenreservaat afgerond. De natuurgidsen van Fort 5 hebben het verdere beheer van het reservaat op zich genomen.

Tijdens de vleermuizenwandeling in augustus 2007 zijn we met de wandelaars het nieuwe vleermuizenreservaat al eens gaan bekijken.

Op 2 februari 2008 was het de jaarlijkse vleermuizentelling. We vonden 41 vleermuizen, wat natuurlijk maar een fractie is van de aantallen die de winter doorbrengen in de fortgebouwen. Vleermuizen zijn specialisten in 'het zich goed verstoppen'. Bedenk maar dat een aantal soorten gewoon in een luciferdoosje past.

Een bijzondere vondst dit jaar is de Laatvlieger. Deze soort overwintert normaal gezien niet in forten maar wel op kerkzolders. Dit is ook één van de grotere soorten die bij ons in Vlaanderen voorkomt.

Er is wel een kleine terugval in het aantal vleermuizen t.o.v. 2007. Toen telde men 52 vleermuizen in Fort 5. Er zijn een aantal mogelijke verklaringen voor deze terugval.

Eerst en vooral is er het warme weer van december en januari. Ook de afsluiting van het reservaat in oktober en de start van de restauratiewerken aan het binnenfort zijn noemenswaardige verstoringfactoren.

Ben je geïnteresseerd om meer te weten over deze vliegende zoogdieren? Dan verwelkomen we je graag op de vleermuizenwandeling van vrijdagavond 29 augustus: om 20.00 u aan de hoofdingang van Fort 5. Deze wandeling is gratis en inschrijven is niet nodig. Voor meer informatie: Valerie Nackaerts: 03/828 32 46

Propere dopjes, enkel van drank en degelijk gesorteerd!

Zoals ondertussen genoegzaam bekend verzamelt ZuidRand inktpatronen, plastic dopjes en kroonkurken.

Waar moet je op letten?

Voor de inktpatronen is er geen probleem maar voor de dopjes en kroonkurken? Belangrijkste is eigenlijk sorteren en het gescheiden houden van beide "verzamelingen".

Waarom?

Omdat iedereen erg zijn best doet om te verzamelen en te sorteren, maar als één iemand dit niet doet, dit serieuze gevolgen kan hebben. Wanneer er namelijk teveel onjuistheden in de levering dopjes zitten, betaalt de verwerker niets uit. Je kan je waarschijnlijk wel voorstellen dat zoveel mensen enorm gedreven de juiste dopjes verzamelen en dat één vuilzak of doos "fout" de hele levering vernietigt. Daarom dat er steeds op gedrukt wordt dat je de dopjes controleert.

Geen dopjes van wasproducten!

Verzamel enkel propere dopjes van dranken, die door mensen gedronken kunnen worden zonder schadelijke gevolgen, dus geen dopjes van wasmiddelen, afwasproducten, wasverzachter of schoonmaakproducten. Ook geen (druk)klepjes van de dozen van melk of fruitsap.

Vermits wij ook kroonkurken verzamelen, kan onze lading dopjes ook bezoedeld worden met kroonkurken. Omgekeerd kan ook, natuurlijk. Let er daarom op om je twee verzamelingen gescheiden te houden. Kan je het niet opbrengen of heb je geen tijd om te scheiden, beslis dan om slechts datgene te verzamelen waar je het beste resultaat kunt mee behalen.

Oude Nylonkousen voor Suriname

Voor Johan Baetens (alias Biet) verzamelen wij oude nylonkousen als bindmiddel voor het maken van vlotters uit petflessen. Heb je oude nylonkousen waar niet te grote gaten of ladders inzitten, breng ze dan mee samen (maar gescheiden) met je andere verzamelingen.

Alvast bedankt voor jullie inzet en bijdrage.

Enkele weetjes

- Dankzij de solidariteit van velen heeft de dopjesactie dit jaar al 41.260 kg (*) dopjes opgeleverd, wat omgezet € 9.077,20 betekent! (* afgeleverd gewicht per 31/03/2008)
- Spoorwegberm heeft in april een lading kroonkurken afgeleverd (zie foto): winst 52 Euro.
- Tomson heeft eind april weer een volle box bij ZuidRand opgehaald!

Snoeisel van Taxus : verzamel het voor het goede doel

Taxus is één van de weinige oorspronkelijke naaldbomen in onze streek. Taxushagen zijn zeker op zandige bodems erg in trek, ook in onze afdeling. Het snoeisel van Taxus bevat een stof die gebruikt wordt in de aanmaak van belangrijke geneesmiddelen tegen kanker: baccatine. Deze stof kan bovendien nog niet chemisch aangemaakt worden vandaar het belang van Taxus voor de wetenschap en de volksgezondheid. Bovendien is er voor 1kg baccatine minstens 12 ton snoeisel nodig, een heleboel dus.

Wat vragen we je: heb je een Taxushaag, snoei dan mee! Deze snoei-actie loopt in meer dan tweehonderd gemeentes tussen 15 juni en 15 september 2008. Met de steun van Kom Op tegen Kanker .

Meer informatie omtrent de actie kan je vernemen op de website <www.vergrootdehoop.be>.

Je vindt er alle praktische info over hoe je best snoeit, hoe je het Taxussnoeisel - gratis - naar het containerpark brengt vanwaar het selectief wordt opgehaald en alles omtrent de Taxus en baccatine.

Meer gedetailleerde informatie over de activiteiten vind je in de rubriek Agenda op pagina 4.

Activiteiten waar je op voorhand moet voor inschrijven zijn ***vet** gemarkeerd.

Zondag 6 juli: De Zegge

Zondag 13 juli: Zomerwandeling op Fort 7 + pinteling

* Maandag 21 juli: Fietstocht Rondje Pontje

* Zondag 3 augustus: Fietstocht Markiezaat + Wouwse Plantage

* Zaterdag 9 augustus: Steltloperstocht in Zeeland

Zondag 17 augustus: Groot Schietveld - Brasschaat (1/2 dag)

Zaterdag 30 augustus: Fort 7: zomeravond Vleermuizenwandeling

*Zondag 7 september: Bustocht naar de zuidrand van de Hoge Venen

Zondag 14 september: Roofvogeltocht Groot Schietveld

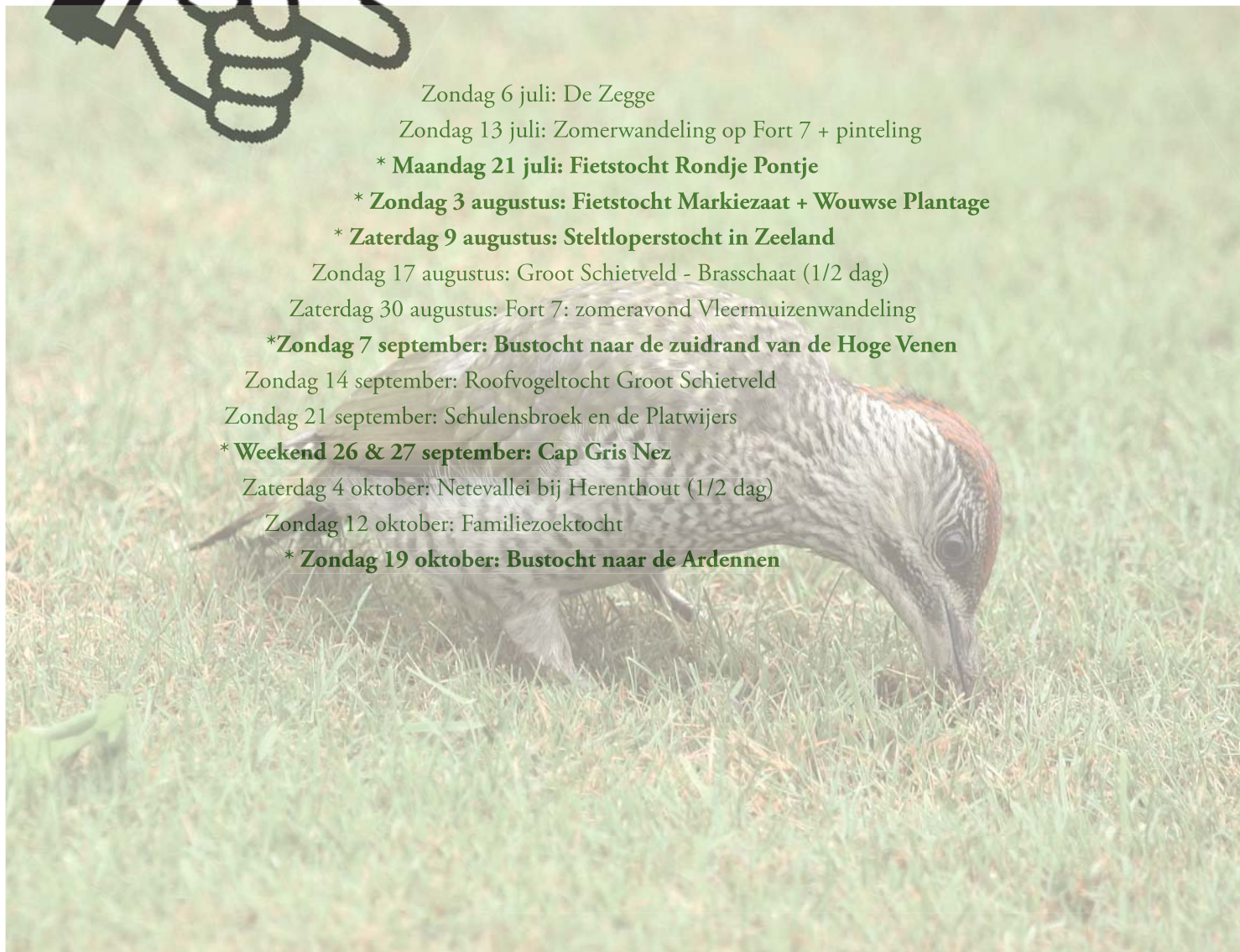
Zondag 21 september: Schulensbroek en de Platwijers

*Weekend 26 & 27 september: Cap Gris Nez

Zaterdag 4 oktober: Netevallei bij Herenthout (1/2 dag)

Zondag 12 oktober: Familietoektocht

* Zondag 19 oktober: Bustocht naar de Ardennen

© Rudy Vansevenant